

Tannhelse

Medlemsblad for Tannhelsesekretærenes Forbund

04
18

Svetlana Rud

Økt kompetanse i tannhelse

side 14

10

Anestisikurs tross motstand

Flere tannleger er positive til kursene, men Tannlegeforeningen er imot.

14

Enighet om ny mønsteravtale

ThsF er kommet frem til enighet om ny mønsteravtale for tannhelsesekretærer.

7

Kutt i tannhelsestønad

Regjeringen vil kutte i trygdestønadene til tannhelsebehandling for femte år på rad.

FLUX PRO Klorhexidin

Inneholder både klorheksidin og fluor

NYHET!

Flux PRO Klorhexidin Skyll
0,12% Klorheksidin
0,2% NaF
0% Alkohol
Smak av Coolmint

Flux PRO Klorhexidin Gel
0,12% Klorheksidin
1000 ppm F
0% Alkohol
Smak av Coolmint

Flux PRO Klorhexidin inneholder både klorheksidin og fluor. Produktene er for kortidsbehandling eller etter anbefaling fra tannhelsepersonell. Som øvrige Flux produkter er de uten alkohol og parabener. Utviklet i samarbeid med skandinavisk tannhelse.

Dosering:

Voksne og barn over 12 år: Brukes 1-2 ganger daglig i inntil to uker eller etter anbefaling fra tannhelsepersonell. Skyllen har en praktisk doseringspumpe som gir riktig dosering hver gang.

FLUX®

Har du fluxet i dag?

- 5 Forbundsleder har ordet
- 6 Småstoff
- 10 Anestesikurs tross motstand
- 14 Enighet om ny mønsteravtale
- 16 Økt kompetanse i tannhelse
- 20 Aktive Parat
- 23 Internasjonalt arbeid
- 24 Parat UNG
- 25 Parats landsmøte 2018
- 28 Kurs og aktiviteter i 2019
- 32 Møte med Stortinget
- 36 Parat informerer
- 38 Spørsmål og svar
- 40 Kryssord og hjernetrim
- 42 Parats leder

Anestesikurs tross motstand

Tannhelsesekretærer deltar på anestesikurs i regi av Tannhelsesekretærenes forbund (ThsF). Flere tannleger er positive til kursene, men Tannlegeforeningen er imot.

Inger Brandvold. Foto: Erlend Gylver

10

16

Mange muligheter til å øke kompetansen i tannhelse

Det blir stadig utviklet nye tilbud for kompetanseheving for tannhelsesekretærer. En plass der det skjer, er Tannhelsetjenestens kompetansesenter Øst på Majorstua i Oslo.

14

Enig om mønsteravtale

Tannhelsesekretærenes Forbund i Parat og Tannlegeforeningen og Virke er kommet frem til enighet om ny mønsteravtale for tannhelsesekretærer.

Tannhelse

sekretæren

Utgis av: Tannhelsesekretærenes Forbund tilsluttet Parat

Tannhelsesekretærenes Forbund,
Lakkegata 23
Postboks 9029 Grønland
0133 OSLO

www.thsf.no
www.parat.com

Besøksadresse: Lakkegata 23
Telefon: 21 01 36 00
Teleaks: 21 01 38 00
E-post: thsf@parat.com

Ansvarlig redaktør: Trygve Bergsland
Mobil: 905 85 639
E-post: trygve.bergsland@parat.com

Leder: Gerd Bang-Johansen
Mobil: 984 88 100
E-post: gerd.bang.johansen@parat.com

Forsidefoto: Gorm K. Gaare.
Avbildet Svetlana Rud.

Alle illustrasjonsbilder i bladet som ikke er kreditert er levert av iStock.

Redaksjonen avsluttet: 19.11.2018
Materiellfrist neste nr: 1.2.2019

ISSN: 1504-5714
ISSN: 1890-9116 (online)

Layout:
07 Media, avd. Moss
www.07.no
Telefon: 22 79 95 00

Trykk: Ålgård Offset AS
www.a-o.no
Telefon: 51 61 15 00

Vi arbeider etter Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk.

Den som mener seg rammet av urettmessig publisering, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) er et klageorgan oppnevnt av Norsk Presseforbund som behandler klager mot mediene i presseetiske spørsmål.

Adresse: Rådhusgt 17
0158 Oslo
Tlf: 22405040
E-post: pfu@presse.no

presse.no

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav og er svanemerket, CO2-nøytralt og 100 prosent resirkulerbart.

Tannhelsesekretær Tebmina Arshad. Foto: Gorm K. Gaare

Gerd Bang-Johansen. Foto: Trygve Bergsland

TENKT AT DU VIL HJELPE?

BARE SYND DET
IKKE ER TANKEN
SOM TELLER

Foto: Jason van Bruggen. Takk til våre samarbeidspartnere som gjør denne annerøsen mulig.

Bezawit (9) bor i slummen i Etiopia. Hennes høyeste ønske er å gå på skole, men for at familien skal klare seg, er hun nødt til å arbeide store deler av dagen. Uten utdanning har Bezawit små sjanser til å komme seg ut av fattigdommen.

Det er ikke lett å forstå hvordan hun har det. Men du har kanskje tenkt på hvordan hun burde hatt det? Tenkt at du vil hjelpe?

Blir du Plan-fadder i dag, gir du barn som Bezawit en bedre framtid.

Send SMS FADDER til 03123 www.plan-norge.no

Plan

For og med barn

Kompetanse – læring hele arbeidslivet

YS-kongressen i oktober staket ut kursen for de neste fire år og vedtok enstemmig resolusjonen «Kompetanse – læring hele arbeidslivet», en resolusjon ThsF støtter fullt ut.

Her er noen av hovedpunktene i resolusjonen som kan leses i sin helhet på YS' hjemmeside:

- Endringer i arbeidslivet gjør at vi trenger faglig påfyll raskere enn tidligere.
- YS mener at alle arbeidstakere skal sikres mulighet til kompetanseutvikling gjennom et helt arbeidsliv.
- For den enkelte arbeidstaker er kompetanseutvikling en stadig viktigere forutsetning for å være attraktiv arbeidskraft gjennom et helt liv.
- Livslang læring vil støtte opp under arbeidslinja ved at flere kan arbeide heltid og flere kan stå lenger i arbeidslivet.
- Regjeringen vil gjennomføre en kompetansereform i arbeidslivet for at ingen skal gå ut på dato og at flere skal kunne stå i jobb lenger.

Videre

- Påse at myndighetene tar ansvaret for å sikre at alle får del i kompetanseutvikling.
- Ansvarliggjøre arbeidsgiver slik at læring på arbeidsplassen blir sentralt for arbeidsstyrkens kompetanseutvikling.
- Kreve at arbeidsgivere må legge til rette for å utvikle nødvendig kompetanse snarere enn å bytte ut kompetanse.
- Bidra til å sette våre forbundsmedlemmer i stand til å ta ansvar for egen kompetanseutvikling og kompetanseendring

ThsF har gjennom flere år allerede arbeidet for at våre medlemmer skal få faglig påfyll og sikres kompetanseutvikling gjennom hele yrkeslivet.

Vi har pekt på at vår bransje er i rivende utvikling både på teknisk utstyr, digitale hjelpemidler, nye behandlingsformer og dentale materialer. Vi vil også at tannhelsesekretærene må få anledning og økonomi til å delta på relevant etter- og videreutdanning. Vi har, og vi vil framover, fortsatt peke på at det er ikke bare tannleger og tannpleiere som skal prioriteres når midler til kurs skal fordeles.

Forbundet ser derfor med forventning fram mot arbeidet YS vil gjøre, gjennom å påvirke arbeidsgiversiden og myndighetene, for å gjennomføre en kompetansereform for alle, uansett utdanning.

Med vennlig hilsen

Gerd Bang-Johansen

Lengden på graviditet spiller inn på risiko for brystkreft

For hvert barn kvinnen føder før fylte 28 år faller faren for brystkreft. Beskyttelsen oppstår i uke 34, viser forskningsresultatene til professor Nina Øyen ved Universitetet i Bergen og professor Mads Melbye ved danske Statens Serum Institut, som har ledet studien.

I studien fant forskerne ut at dersom en kvinne får barn før fyller 28 år, så faller risikoen for å utvikle brystkreft med 8 prosent per barn. Kvinner som føder innen de første 33 ukene av graviditeten oppnår ikke noen beskyttende effekt. I studien er 2,3 millioner danske kvinner undersøkt. De danske resultatene er sammenlignet med en tilsvarende undersøkelse i Norge der 1,6 millioner kvinner er med. ©NTB

Vil forby overgrep- dømte ansettelse i videregående skole

Regjeringen vil innføre forbud mot at overgrep-dømte kan få jobbe i videregående skoler eller på folkehøgskoler. Forslaget innebærer at personer som tidligere er dømt for seksuelt misbruk av mindreårige, ikke kan jobbe i skolen eller skolelignende aktiviteter i det hele tatt. Det er fra tidligere forbud for dømte overgripere å jobbe i barnehager, grunnskole, i skolefritidsordninger eller musikk- eller sommerskoler.

Forbud mot ansettelse vil gjelde dersom man er dømt for seksuelt overgrep mot mindreårige og dette er anmerket på politiattesten. Forslaget innebærer lovendringer i opplæringsloven, fri-skoleloven og folkehøgskoleloven. Det sendes nå på høring med en frist på tre måneder. @NTB

Suksess med rask angstbehandling

Den såkalte Bergensmetoden, som behandler angst og tvangslidelser på bare fire dager, får nå 111 millioner kroner for å opprette et eget forskningssenter. Metoden har vakt internasjonal oppmerksomhet og har to forskere fra Bergen som grunnleggere.

Kilde: NRK

En av fem unge kvinner utsettes for trusler, vold eller trakassering

Kvinner utsettes oftere enn menn for trakassering på jobb, mens ansatte i helsesektoren er mest utsatt for vold og trusler. Andelen menn som utsettes for vold, trusler eller trakassering på jobb er en tredel av den kvinnelige andelen som opplever det samme. Det viser nye tall fra Statistisk sentralbyrå (SSB), som opplyser at det oftest er kunder, pasienter og klienter som står bak når ansatte utsettes for trusler, vold eller trakassering på jobb. ©NTB

Kutt i tannhelsestønad rammer de mest sårbare

Regjeringen vil kutte i trygdestønadene til tannhelsebehandling for femte år på rad, til sammen 390 millioner kroner i kutt. Tannlegeforeningen reagerer.

– Disse kuttene rammer ikke deg og meg, men dem som allerede er mest utsatt, sier Camilla Hansen Steinum som er presidenten i Tannlegeforeningen til Klassekampen.

Ifølge foreningen kuttes det 61,7 millioner kroner i trygdestønadene til tannhelsebehandling i regjeringens forslag til statsbudsjett for 2019. Det kommer i tillegg til kutt på 328 millioner kroner som er foretatt så langt ifølge en gjennomgang nettstedet Faktisk.no har gjort. @NTB

Rundt 70 dør årlig av resistente bakterier i Norge

I Europa dør 33 000 mennesker årlig som følge av antibiotikaresistens, viser en bredt anlagt studie. I Norge dør rundt 70 personer av samme årsak. Det oppstår årlig 672 000 infeksjoner som er resistente mot antibiotika-behandling i Europa, rapporterer Det Europeiske smitteverninstituttet (ECDC) via Folkehelseinstituttet.

I samme undersøkelse går det fram at 1900 personer i Norge årlig får en infeksjon av bakterier som er motstandsdyktige mot antibiotika. Studien bygger på overvåkingsdata fra 2015 fra 30 land i EU og EØS-området. ©NTB

Ni av ti vil ha tannhelse inn i det offentlige helsetilbudet

Tannhelse bør bli en del av helsetilbudet på lik linje med andre helsetjenester, svarer 89 prosent i en meningsmåling. Støtte til denne påstanden er jevnt fordelt på tvers av politiske preferanser, ifølge undersøkelsen som er utført av Opinion for FriFagbevegelse og Dagsavisen.

Halvparten av de spurte er i ganske stor grad eller svært stor grad villig til å betale mer skatt for at tannhelse helt eller delvis skal dekkes av det offentlige. 24 prosent er ikke villig til å betale mer skatt for å få til dette. ©NTB

Gerd Bang-Johansen og Hans-Erik Skjæggerud. Foto: Trygve Bergsland.

Bang-Johansen utnevnt til æresmedlem i Parat

Leder av Tannhelsesekretærenes Forbund (ThsF), Gerd Bang-Johansen, er utnevnt som æresmedlem i Parat. Parats tidligere leder, Hans-Erik Skjæggerud, overleverte æresbevisning og gullnålen.

Skjæggerud sier det var urettferdighet som fikk Bang-Johansen til å engasjere seg.

– Som tannhelsesekretær hos skoletannlegen ble hun trukket 14,8 prosent i lønn på grunn av sommerferieukene, sier han.

Under Bang-Johansens ledelse har tannhelsesekretærer blitt invitert til å skrive lærebøker og læreplaner for fremtidens tannhelsesekretærer.

– Hun er også Parats ansikt utad i kommunesektoren. Hun fronter utdanning og at det skal lønne seg økonomisk med utdanning, sier Skjæggerud.

Stabil bruk av midlertidige ansettelser

Bruken av midlertidig ansatte har ikke endret seg vesentlig etter endringene i arbeidsmiljøloven i 2015, slås det fast i Fafo-rapport. Kritikken fra venstresiden og arbeidstakerorganisasjonene var hard da Høyre og FrP i regjering endret arbeidsmiljøloven og åpnet for midlertidige ansettelser i inntil ett år uten noen særskilt begrunnelse.

Nå konkluderer Fafos i sin rapport «Tilknytningsformer i norsk arbeidsliv» med at andelen midlertidig ansettelse har holdt seg stabil de siste ti årene. I perioden 2009 til 2017 oppgir mellom 8 og 9 prosent av lønnstakerne at de har midlertidig ansettelse. ©NTB

Unge dropper tannsjekken

Studenter og unge mennesker faller utenfor den offentlige tannhelsetjenesten det året de fyller 21 og må betale for tannbehandlingen selv. Ifølge en undersøkelse foretatt på vegne av Norsk Studentorganisasjon (NSO) går kun 60 prosent av studentene til tannlegen.

Hovedårsaken til at så mange ikke går er pris og studenters dårlige økonomi.

Kilde: *Tannpleier.no*

Lønnsgapet fortsetter å øke

Lønnsforskjellene i Norge har økt betydelig de siste tiårene, ifølge SSB. Ulikheten vokser mest i offentlig sektor.

I 1997 var månedslønnen til de 10 prosent best betalte 2,8 ganger høyere enn gjennomsnittslønna til de 10 prosent lavest betalte jobbene. 20 år senere, var tilsvarende forhold 3,8. Det gir en lønnsforskjell på 65.600 kroner per måned. ©NTB

Legemiddelbruken blant tenåringer øker

Bruken av legemidler blant tenåringer øker, ifølge nye tall fra Folkehelseinstituttet. Stadig flere jenter bruker antidepressiva. Mellom sju og åtte av ti jenter i 16-17-årsalderen bruker et legemiddel. Økningen er spesielt stor blant jenter som bruker antidepressiver, viser oversikten Reseptregisteret ved Folkehelseinstituttet. Der registreres alle legemidler som blir levert ut på apotekene.

Gutter og jenter bruker omtrent like mye medisin fram til 15-årsalderen. Men der skiller de lag. Grunnen er først og fremst at jenter bruker mer smertestillende, antibiotika og antidepressiva enn gutter. De mest brukte legemidlene blant barn og unge er til behandling av infeksjoner, astma, allergi, eksem og hoste. Hvert år får nesten annethvert barn i alderen 0–17 år resept på et legemiddel. ©NTB

Tannlegen kommer best ut

I en landsdekkende studie av nordmenns tilfredshet med helsetjenestene i Norge kommer tannlegen best ut. Studien er utført av EPSI Rating og baserer seg på 800 intervjuer med personer som har benyttet seg av tannlege, optiker, fastlege, kiropraktor og fysioterapeut i løpet av det siste året.

Kilde: Tannlegeforeningen

Færre kvinner får lungekreft

Antallet lungekrefttilfeller blant kvinner har gått ned for tredje år på rad. Kreftforeningen mener flere må få hjelp til å slutte å røyke. I 2017 registrerte Kreftregisteret totalt 1509 tilfeller av lungekreft blant kvinner i Norge. Det er det laveste antallet lungekrefttilfeller på tre år, skriver Aftenposten.

©NTB

Kunngjøring av ThsFs landsmøte 2019

I tråd med ThsFs vedtekter, paragraf 6, kunngjøres herved ThsFs landsmøte 2019. Landsmøtet avholdes på Clarion Hotel & Congress Oslo Airport 20. og 21. mars 2019.

Landsmøtet er ThsFs høyeste myndighet og avholdes i første kvartal hvert tredje år. Tidspunktet kunngjøres for medlemmene i medlemsbladet Tannhelsesekretæren eller på annen måte senest tre måneder før landsmøtet.

Frist for å sende inn forslag til saker som ønskes behandlet på landsmøtet er 4. januar 2019. Forslag sendes ThsF-Parat, Postboks 9029 Grønland, 0133 Oslo eller på e-post til: thsf@parat.com.

Innkommne forslag er forslag innsendt av medlemmer eller medlemsgrupper. Eventuelt forslag fra ThsFs landsstyre. Det kan dreie seg om vedtektsendringer, endringer i tariff og tariffoppgjørene, endringer av ThsFs strategiske plan og hovedsatsningsområder, politiske saker medlemmene ønsker vi skal prioritere eller saker vi skal nedprioritere, bruk av midler og lignende.

Innkalling med sakspapirer sendes landsmøtedelegatene senest Én måned før landsmøtet.

Valg av delegater til landsmøtet:

Informasjon om valg av delegater og frist for innsendelse av navn på delegater til landsmøtet vil bli sendt ut på e-post. Har du ikke oppgitt e-post adressen din til medlemsregisteret vil du ikke motta informasjon. Du kan oppdatere medlemsopplysningene dine ved å gå inn på www.thsf.no og «Min side», eller sende en e-post til medlem@parat.com.

Landsmøtet skal behandle:

1. Konstituering
  - a. Navneoppprop
  - b. Valg av dirigent(er)
  - c. Valg av referent(er)
  - d. Godkjenning av forretningsorden
  - e. Godkjenning av innkallingen
  - f. Godkjenning av sakslisten
  - g. Valg av tellekorps
  - h. Valg av to representanter til å underskrive protokollen
2. Beretning fra foregående landsmøteperiode
3. Revidert regnskap for foregående landsmøteperiode
4. Innkommne forslag
5. Strategisk plan for kommende landsmøteperiode
6. Hovedsatsningsområder for kommende landsmøteperiode
7. Budsjett for kommende landsmøteperiode
8. Valg av landsstyre med varamedlemmer
9. Valg av valgkomité med varamedlemmer

ANESTESI

*Klinikkleder Inger Brandvold ved Colosseum Tannlege i Trondheim vurderer å sende tannhelsesekretærer på anestesikurs i 2019, og at klinikken kan være sted for å arrangere kurs.
Foto: Erlend Gylver.*

Anestesikurs tross motstand

Tannhelsesekretærer deltar på anestesikurs i regi av Tannhelsesekretærenes forbund (ThsF). Flere tannleger er positive til kursene, men Tannlegeforeningen er imot og sier at delegering aldri må gå på bekostning av pasientsikkerheten.

Av: Amalie Solnørdal Nærø

Formålet med kursene er at tannhelsesekretærer skal øke sin kompetanse og lære hvordan de kan bistå tannlegen ved å for eksempel sette bedøvelse og gjøre pasienten klar til tannlegen.

Flere kurs

Hittil har det blitt arrangert to anestesikurs, ett i Tromsø og ett i Stjørdal. Det har vært rundt 20 kursdeltakerne, både fra offentlig og privat sektor.

Leder i Tannhelsesekretærenes forbund, Gerd Bang-Johansen, sier at ThsF har fått flere forespørsler fra tannleger og tannhelsesekretærer om anestesikurset som også vil bli arrangert i Oslo, og ThsF vil arrangere et kurs i østlandsområdet i løpet av 2020.

For å delta på kurset må du være autorisert tannhelsesekretær, og du må avklare med arbeidsgiver og tannlegen at du vil få anledning til den kliniske mengdetreningen når du kommer tilbake fra kurset. Kravet er å utføre 20 anestesiprosedyrer innen seks måneder.

– Noe praktisk trening vil bli gjennomført på kurset, men den kliniske mengdetreningen skjer på klinikken der vedkommende jobber, sier Bang-Johansen.

Hun sier at det er et stort ønske for yrkesgruppen å få kompetanseheving.

– Det gjør yrket mer interessant, og det vil bli lettere å rekruttere til yrket, sier Bang-Johansen.

Kompetansen må endres hele tiden

Bang-Johansen mener det er svært viktig at tannhelsesekretærene får en jobbutvikling. Hun henviser til regjeringen, som ønsker å gjennomføre en kompetansereform i arbeidslivet, slik at ingen skal gå ut på dato. – Arbeidslivet er i forandring, og arbeidsoppgaver blir endret. Da må man øke kompetansen for å bli attraktiv for arbeidsmarkedet i årene fremover, sier hun.

Slik Tannhelsesekretærenes forbund ser det, vil tiltak som anestesikursene gjøre at tannhelsesekretærene blir mer attraktive for arbeidsgivere.

Forbundsleder Gerd Bang-Johansen merker pågang fra både tannleger og tannhelsesekretærer om å arrangere flere anestesikurs, og i 2019 blir det et kurs i østlandsområdet. Foto: Parat.

President i Den norske tannlegeforening, Camilla Hansen Steinum, viser til lovverket når hun markerer foreningens motstand mot at tannhelsesekretærer kurses i anestesi. Foto: NTF.

– ThsF jobber for at tannlegene skal få de beste tannhelsesekretærene med best kompetanse, sier Bang-Johansen.

I tillegg mener Bang-Johansen at tannhelsesekretærene som tar slike kurs, skaper bedre flyt på arbeidsplassen.

- Pasientene vil være klare til tannlegen, slik at tannlegen kan begynne konserverende behandling. Det vil spare tid og være kostnadseffektivt. I dag, med mindre budsjett, må man tenke nytt. Det er nok fortsatt litt gammeldage holdninger hos noen, sier hun.

Omdiskutert

Anestesikursene er omdiskutert.

- Mange tannleger ønsker at tannhelsesekretærene deres skal ta dette kurset, fordi det vil gi en mer effektiv tjeneste. Tannlegeforeningen er imot det. Vi har mottatt mange A4-sider begge gangene vi arrangerte kurs, hvor de har argumentert med hvorfor vi ikke skal gjennomføre kurset. Kompetansesenteret i Tromsø svarte på dette og mente at det ikke var noen faglige grunner til at tannhelsesekretærene ikke skulle få ta kurset, sier Bang-Johansen.

Hun mener det er snakk om en profesjonsstrid.

- Det kommer til å bli flere store klinikker og store kjeder, og da må man se på arbeidsfordelingen, hvordan kan man gjøre driften mer kostnadseffektiv. Å skolere tannhelsesekretærene og gi dem bedre kompetanse vil også gi tannlegene en mulighet til å delegerer, og dermed vil bedriften bli mer kostnadseffektiv, sier Bang-Johansen.

Hun sier at tannleger ringer ThsF og spør om de har noen dyktige tannhelsesekretærer.

- ThsF har mange dyktige tannhelsesekretærer, men vi utdanner for få tannhelsesekretærer til å dekke behovet i markedet. Skal tannlegene få de dyktige tannhelsesekretærene som de etterspør, må

utdanningen tilbake til Det odontologiske fakultet, og tannhelsesekretærene må få mulighet til etter- og videreutdanning for å holde seg faglig oppdatert som autorisert helsepersonell, sier Bang-Johansen.

Tannlegeforeningen er kritisk

President i Den norske tannlegeforening (NTF), Camilla Hansen Steinum, sier at NTF er svært kritiske til at det holdes kurs i lokalanestesi for tannhelsesekretærer. Hun viser til Helsedirektoratet og universitetsmiljøet i Oslo, som har kommet med vurderinger om kursene. Steinum peker eksempelvis på at Helsedirektoratet har lagt vekt på at tannhelsesekretærene ikke får nok kunnskap om lokalanestesi gjennom sin grunnutdanning til å kunne utføre slike arbeidsoppgaver.

- NTF støtter seg på disse uttalelsene om at lokalanestesi ikke er en oppgave som tannhelsesekretærer skal utføre, sier Steinum.

Steinum sier at det er kun tannlege og tannpleier som er utdannet til å kunne sette anestesi.

- Tannlegeutdanningen er lang og spesialisert, nettopp fordi arbeidsoppgavene er kompliserte, og fordi feil kan få alvorlige konsekvenser for pasientenes helse. Det kan i noen tilfeller være hensiktsmessig å delegerer enkelte oppgaver til andre i tannhelseteamet, men pasientsikkerheten må alltid stå i sentrum, sier Steinum.

Hun påpeker at når man setter anestesi, injiseres stoffer inn i kroppen, og sier at det fordrer at behandleren er kjent med pasientens medisinske status og medisinsbruk, samt mulighet for eventuelle komplikasjoner.

Fraråder delegering av anesthesioppgaver

Steinum mener det er svært vanskelig å se at tannhelsesekretærenes utdanningen gir grunnlag for at de skal kunne administrere injiserbare lokalanestetika. Fordi utdanningene for tannhelsesekretær og tannlege er så forskjellige, mener NTF at anestesi

ikke er en oppgave som tannleger skal delegere til tannhelsesekretærer.

– NTF vil understreke at samarbeidet mellom tannlege og tannhelsesekretær er selve drivverket i en tannklinik. Tannlegene er helt avhengige av dyktige tannhelsesekretærer. Men det er svært viktig å ha gode og omforente retningslinjer, slik at det ikke er tvil om arbeidsfordelingen på klinikken, sier Steinum.

Hun henviser til helsepersonelloven paragraf 4 om forsvarlighet: «Ved samarbeid med annet helsepersonell, skal legen og tannlegen ta beslutninger i henholdsvis medisinske og odontologiske spørsmål som gjelder undersøkelse og behandling av den enkelte pasient», og sier at delegering aldri må gå på bekostning av pasientsikkerheten.

– Det kan etter NTFs oppfatning ikke være slik at det overlates til tannhelsesekretæren å utføre tannlege- eller tannpleieroppgaver verken fordi det gagnar tannlegen, for eksempel økonomisk, eller fordi tannhelsesekretæren synes oppgaven er spennende, sier Steinum.

NTF har ingen konkrete planer om å forsøke å stoppe kursene, men Steinum sier at de forventer at Tannhelsesekretærenes forbund og Parat tar dette til etterretning, og at myndighetene følger opp saken og sine uttalelser. Hun understreker at det ikke er selve kursene som er problemet. – Tannhelsesekretærer må gjerne tilegne seg mer kunnskap på dette området. Problemet oppstår først når tannhelsesekretærene utfører denne oppgaven selvstendig, og det ligger jo en forventning om dette i kurset, så vidt vi kan se, sier Steinum.

Tannleger sender

tannhelsesekretærene på kurs

På Colosseum Tannlege Trondheim Innherredsveien jobber det elleve tannleger, én tannpleier og tolv tannhelsesekretærer.

Klinikkleder Inger Brandvold sier at de er klar over anestesikursene, og at de absolutt er positive til at tannhelsesekretærene skal

få utvikle seg faglig og få den muligheten.

– Vi vil ikke sende tannhelsesekretærene på kurs i denne omgang, men vi vurderer dette igjen i 2019. Dette fordi det er ressurskrevende med henhold til tilgjengelige rom, samt at det er tannlegene som må delegere denne oppgaven, sier Brandvold.

Hun opplyser om at de ønsker å stille sin klinikk til disposisjon for anestesikurs en helg tidlig i 2019.

– Dette for å bidra til kompetanseheving for yrket, sier Brandvold.

Nyttig for Skaun tannklinik

Skaun tannklinik i Trøndelag har en tannhelsesekretær som har tatt anestesikurset.

– Det er svært nyttig, og vi synes det er positivt med disse kursene, sier tannlege Marianne Bergem ved klinikken.

Tannhelsesekretæren ved Skaun tannklinik som har deltatt på kurset, er Wenche Husby. Hun var også en av de ansvarlige for kurset som ble gjennomført i Stjørdal i september.

– Jeg var så heldig å få være med på et kurs for to år siden i Tromsø. Det var et veldig omfattende kurs med mye teori. Vi fikk et kompendium noen uker før som

vi måtte lese gjennom for å stille godt forberedt til kurset, sier Husby.

Husby har fått mye bruk for anestesikurset.

– Jeg har utviklet meg som tannhelsesekretær, og jeg har en helt ny arbeids hverdag. Vi er jo et team, og jeg føler at jeg bidrar på en litt annen måte enn jeg gjorde før. Jeg synes vi har en fin flyt på jobb, og jeg kan avlaste tannlegene, sier hun.

Selv fikk Husby permisjon for å dra på kurset, og hun møtte ingen motstand på arbeidsplassen.

– Det er jo litt delte meninger om kursene blant tannlegene. Men for kurset vi arrangerte nå i Stjørdal, fikk vi godkjenning fra fylkestannlegen, sier Husby.

Hun anbefaler at tannhelsesekretærer prioriterer å ta slike kurs.

– Vi har ikke så mange muligheter til videreutdanning i dette yrket. Jeg tror også at de som vurderer å utdanne seg til tannhelsesekretær, men er litt på vippen om hva de skal velge, lettere vil velge tannhelsesekretæruddanning hvis de ser at det er mulig å videreutvikle seg, sier hun.

Takknemlig for kompetansehevingen

Grete M. Gussiås er tannhelsesekretær og klinikkleder ved Distriktstannklinikken Sunndalsøra. Hun sier at kompetanseheving er satsingsområde hos alle fylkestannleger, og dette gjelder også tannhelsesekretærer.

Gussiås er takknemlig for at vi kan ta kompetanseheving på akkurat dette området.

– Anestesikurs for oss tannhelsesekretærer som jobber tett på tannlegen, har både fylkestannlegene, tannlegene og pasientene stor glede av. Vi blir utdannet i å sette lokal anestesi, og tannlegen har det fulle og hele ansvaret for det vi gjør, sier hun.

Dette gjør også yrket mer spennende, og forhåpentlig vil flere ønske å utdanne seg til tannhelsesekretær i fremtiden, sier hun.

Leder i Tannhelsesekretærenes Forbund (ThsF), Gerd Bang-Johansen. Foto: Trygve Bergsland

Enighet om mønsteravtalen

Tannhelsesekretærenes Forbund i Parat og Tannlegeforeningen og Virke er kommet frem til enighet om ny mønsteravtale for tannhelsesekretærer. Den nye avtalen har virkningsdato fra 1. mai. 2018.

Av: Trygve Bergsland

Kronebeløpet som er gitt som generelt tillegg i privat sektor, er høyere enn i kommune og fylke. Dette for å sikre at tannhelsesekretærer i privat sektor har omtrent lik lønnsutvikling som i kommune, fylke og øvrig arbeidsliv.

Det er også ifølge leder for ThsF, Gerd Bang-Johansen, avtalt store endringer i bestemmelsen om sen arbeidstid, noe som gjør denne bestemmelsen enklere å forstå og følge. Denne endringen trer i kraft fra 1. januar 2019.

Partene ble enige om følgende endringer:

- Økonomiske forhold

Alle tannhelsesekretærer og assistenter som omfattes av mønsteravtalen, gis et generelt

Parats forhandlingsleder for mønsteravtalen er spesialrådgiver, Kjell Morten Aune. Foto: Trygve Bergsland.

Den nye mønsteravtalen er tilgjengelig på nettsidene til ThsF og Parat. Innbundet versjon kan du få tilsendt ved å benvede deg til ThsF og Parat

Det generelle tillegget er noe høyere enn i KS-området, da det har vært ansett nødvendig for å sikre om lag lik lønnsutvikling for tannhelsesekretærer og assistenter i privat sektor, sammenlignet med offentlig tannhelsesektor og arbeidslivet generelt.

Øvrige endringer i mønsteravtalen:

Kvelds- og nattillegg. For ordinært arbeid mellom klokken 17.00 og 06.00 betales et tillegg på minst 28 kroner per arbeidet time.

Lørdags- og søndagstillegg. For ordinært arbeid mellom klokken 00.00 lørdag og 24.00 søndag betales et tillegg på minst 53 kroner per arbeidet time.

Helge- og høytidstillegg. For ordinært arbeid mellom klokken 00.00 og klokken 24.00 på helge- og høytidsdager, på påske-aften samt mellom klokken 12.00 og 24.00 onsdag før skjærtorsdag, pinseaften, julaften og nyttårsaften, betales et tillegg på minst 100 prosent av timelønn per arbeidet time.

Bestemmelsen skal forstås slik at den ansatte i konkrete situasjoner kan ha rett til flere tillegg. Eksempel: Arbeid 17. mai kveld hvis det er en lørdag, vil gi rett til både kvelds-, lørdags- og helge- og høytidstillegg.

Nærmere om beregningen av månedslønn og timelønn

Årslønn i full stilling er referanse for all avlønning. Månedslønn er lik årslønn, delt på tolv måneder. Månedslønn i mindre enn 100 prosent stilling er lik månedslønn, delt på 37,5 timer og ganget opp med avtalt uketimetall, alternativt månedslønn ganget med avtalt stillingsbrøk.

Mønsteravtalen kan du få tilsendt ved henvendelse til ThsF, eventuelt også se www.thsf.no. Ved eventuelle avvik i denne teksten sammenlignet med avtaleteksten er det mønsteravtalens bestemmelser som gjelder. ■

Ansiennitet	0 år	2 år	4 år	6 år	8 år	10 år	16 år
Assistent	293 500	299 000	301 800	304 800	312 900	359 200	396 200
Tannhelsesekretær	338 800	345 200	348 700	352 900	364 300	402 300	409 200

* Nye minstelønnsatser

Ansiennitet	0 år	2 år	4 år	6 år	8 år	10 år	16 år
Assistent	6 500	6 500	6 500	6 500	6 500	6 500	6 500
Tannhelsesekretær	7 000	7 000	7 300	8 000	8 000	7 600	9 500

**Det generelle tillegget er inkludert i minstelønnsatsen og skal først legges til sekretærens årslønn

kronetillegg på avtalte årslønn. Tilleggene gis forholdsmessig til deltidsansatte. Det gis følgende generelle tillegg per år med virkning fra 1. mai 2018:

Minstelønnstabell per 1. mai 2018
Nye minstelønnsatser med virkning fra 1. mai 2018: *

Det generelle tillegget er inkludert i minstelønnsatsen og skal først legges til sekretærens årslønn per 1. mai 2018. **

Hvis årslønnen fortsatt ligger under minstelønnsnivået, skal lønnen deretter (minimum) økes til minstelønn i henhold til ovennevnte tabell.

Det foretas ingen etterbetaling til arbeidstakere som er fratrudd før vedtakelsesdato,

med mindre fratreden skyldes pensjonering. Det foretas ikke omregning av tillegg eller overtidstillegg for tiden før vedtakelsesdato.

Årlig lønsvurdering

Lønnsfastsettelse for arbeidstakere ligger under arbeidsgivers styringsrett. Mønsteravtalen er basert på et minstelønssystem. Det skal i tillegg gjøres en årlig vurdering av lønnsinnplassering i den enkelte virksomhet, på grunnlag av bedriftens økonomi, produktivitet, fremtidsutsikter og konkurranseevne, slik det er beskrevet i avtalen.

Den nye minstelønnstabellen tilsvare resultatet for tannhelsesekretærer i offentlig sektor (KS-området) i 2018.

Tannhelsesekretær Svetlana Rud jobber med en tannmodell på tannteknisk lab på Tannhelsetjenestens kompetansesenter Øst. Foto: Gorm K. Gaare

**Mange muligheter
til å øke kompetansen
i tannhelse**

Det blir stadig utviklet nye tilbud for kompetanseheving for tannhelsesekretærer. En plass der det skjer, er Tannhelsetjenestens kompetansesenter Øst på Majorstua i Oslo, et sted der nettopp videreutdanning av tannhelsepersonell står sentralt ved siden av forskning og spesialistbehandling.

Av: Sverre Vidar Bjørnholt

TkØ tilbyr blant annet mulighet til hospitering på deres arbeidsplass. Der vil en hospiterende tannhelsesekretær følge en ansatt i tilsvarende stilling. På denne måten kan hospitanten delta i et tverrfaglig spesialmiljø og dermed se og lære hvordan de ansatte ved Tannhelsetjenestens kompetansesenter Øst har utviklet sine jobber.

– Kontinuerlig læring fører til god kvalitet i behandlingen av pasienter, sier klinikkssjef Jo Sudbø til Fagbladet.

Fylkeskommunalt samarbeid

Tannhelsetjenestens kompetansesenter Øst er et odontologisk samarbeid mellom fylkeskommunene Hedmark, Oppland og Østfold. I dag er det seks regionale kompetansesentre. Kjerneoppgavene er klinisk virksomhet, praksisnær forskning og etter- og videreutdanning.

TkØs klinikk har i dag spesialistbehandling i pedodonti, periodonti, protetikk, radiologi, oralkirurgi, tilbyr tannbehandling i narkose og har behandlingstilbud for pasienter som har vært utsatt for tortur, overgrep eller har odontofobi (TOO).

Klinikken er tverrfaglig, hvor flere spesialister kan være involvert i behandlingen av en pasient. Spesialistene har også en rådgivende funksjon for tannhelsepersonell i regionen. Blant de 35 ansatte er det 7 tannhelsesekretærer som jobber ved TkØs spesialistklinikk.

Vikar- og støttfunksjoner

Alle tannhelsesekretærene har i utgangspunktet faste ansvarsområder og faste spesialister de arbeider sammen med. Likevel er det åpning for at de kjapt kan vikariere for hverandre eller ha støttfunksjoner om det er nødvendig. Ansatte mener at denne arbeids-

formen øker faglig innblikk og gir god kompetanse. Noe som gjør arbeidsdagen variert, spennende og lærerik.

Et spesialfelt klinikken har lagt vekt på, er å tilrettelegge et tannhelsetilbud for pasienter som har vært utsatt for tortur, overgrep eller har odontofobi.

Ved hjelp av et tverrfaglig behandlingssopplegg arbeider teamet mot en gradvis løsning som gjør pasienten i stand til å ta imot behandling. Teamet består av psykolog, tannlege og tannhelsesekretær. Når angstbehandling er over, blir pasienten sendt til et annet tannbehandlingsteam som utfører tradisjonell behandling.

” *Kontinuerlig læring fører til god kvalitet i behandlingen av pasienter*

Jon Sudbø

Kursing

Kompetansekurset «Trygg kirurgi» er et meget populært kurs blant tannhelsesekretærer. Det inngår i en rekke praktisk-kliniske kurs for tannhelsepersonell.

I tillegg til tradisjonelle kurs har TkØ kostnadsfrie e-læringskurs. Kursene ligger på klinikkenes hjemmeside, www.tkost.no, og er tilgjengelig for alle, uavhengig om du jobber offentlig eller privat. Blant dagens kurs finner vi instrumentlære, smittevern og meldepikt til barnevernet. Nye kurs vil komme fortløpende og vil bli kunngjort på klinikkenes hjemmeside, i sosiale medier og gjennom fylkestannlegene i regionene. ■

Tannhelsesekretær Svetlana Rud gjør klart for tannkirurgi på Tannhelsetjenestens kompetansesenter Øst. Foto: Gorm K. Gaare

Godt lys må til når Rud gjør klart for tannkirurgi. Foto: Gorm K. Gaare

Rud klargjør en tannmodell på tannteknisk lab. Foto: Gorm K. Gaare

Tannhelsesekretær Tehmina Arshad forbereder et behandlingsrom på Tannhelsetjenestens kompetansesenter Øst. Foto: Gorm K. Gaare

Parats aksjon mot menneskehandel

Nestleder i Parat Kabinforbund, Sissel Vian, sier hun er storfornøyd med resultatet etter workshop om temaet trafficking i begynnelsen av november og mener de har kommet et stort skritt videre.

Av Knut-Erik Mikalsen

Forbundet har bestemt seg for å sette seg i førerretet for å få problemene rundt den voksende internasjonale kriminelle aktiviteten opp som et tema og mener ansatte i luftfarten kan spille en nøkkelrolle i slike saker.

Initiativ til politisk prosess

Parat Luftfart presenterte en sak om temaet i forrige utgave av bladet og forbundet har satt seg fore å få på plass opplæring for luftfartsansatte for å avdekke menneskehandel, og rutiner for håndtering av slike saker. Det er den internasjonale organisasjonen for sivil luftfart, ICAO, som har satt i gang denne prosessen som Parat nå følger opp i Norge.

Møtet i regi av kabinforbundet samlet representanter fra Samferdselsdepartementet, NHO Luftfart, Avinor og Kripos.

Utfordringen for Parat Kabinforbund har vært å få sentrale politiske myndigheter til å interessere seg for saken og bli med på prosessen for å få stanset den voksende menneskehandelen som forbundet også tror skjer i Norge.

Sissel Vian og prosjektgruppen fikk en åpen invitasjon fra Samferdselsdepartementet under møtet der de ble bedt om å rette en skriftlig henvendelse om prosjektet til departementet, slik at det kan vurdere å starte en politisk prosess rundt saken. Departementet ønsket seg en felles henvendelse, fra arbeidstakere og arbeidsgivere.

– Vi ble veldig glad for denne anmodningen, og den skal vi selvsagt følge opp. Det naturlige vil nok være å ta kontakt med NHO Luftfart slik at vi kan få rettet en felles henvendelse til departementet, slik departementet ønsker, sier Vian.

Parat Kabinforbunds prosjektgruppe for trafficking-aksjonen. Fra venstre Christian Møller (Widerøe), Sissel Vian (nestleder Kabinforbundet og Widerøe), Martinus Røkkum (SAS), Marit Lindén (Norwegian) og Dag Alexander Hørrigmo (Thomas Cook). Foto: Knut-Erik Mikalsen

Norge som foregangsland

Hun sier at en slik henvendelse kan komme til å bli sendt allerede over nyttår og mener ansatte på alle flyplasser og flyselskaper bør bli opplært i hvordan man skal avdekke og melde mistanke om at passasjerer blir transportert mot sin vilje for å bli brukt som slaver i sexindustrien.

– Tenk hvor mange øyne som da vil være rettet mot denne virksomheten. Bare i tilknytning til Gardermoen jobber det 15 000 personer, sier Vian, som ønsker Norge skal bli et foregangsland i Europa når det gjelder aksjonen mot trafficking.

Hun etterlyste også en varslingsmulighet, slik at det skal være enkelt for ansatte å kontakte riktig instans dersom de under jobb i kabinen får mistanke om at en, eller flere av passasjerene er med i flyet mot sin vilje.

Sjefinstruktør i Widerøe, Siv Heidi Breivik, sier prosessen mot trafficking etter hennes mening vil virke motiverende for flyselskaperens ansatte.

– Det vil gi en følelse av mening å gjøre noe som er viktig for andre mennesker. Det vil igjen positivt påvirke prestasjonene på andre områder, sier Breivik.

Politioverbetjent Thomas Andrew Ny fra Kripos sier Norge etter hans mening ikke bare er ledende i Europa, men i verden, hva angår arbeid mot trafficking.

– Vi er organisert slik at alle politistrikt, spesielt de som har flyplasser i sitt område,

skal ha en egen menneskehandelsgruppe som skal være spesialister på dette feltet. Selv om dette feltet må kjempe om ressursene med det viktige arbeidet mot narkotikasmugling, går utviklingen i riktig retning siden vi nå også har et nordisk politisamarbeid på dette området, sier Ny.

Varslingsrutiner

Han anmoder Parat Kabinforening om å satse på å få til enkle varslingsrutiner i trafficking-saker.

– Kabinansatte ønsker å kunne beholde sin anonymitet i saker der de varsler om mistanke om at passasjerer som er ofre for menneskehandel.

Til det sier Ny at det er politiets oppgave å skaffe til veie bevis som kan dokumentere at menneskehandel har funnet sted, og at det ikke vil være naturlig at kabinansatte skal være nødt til å stille opp i retten som vitne i en sak som kanskje involverer utenlandsk mafia.

– Politiets oppgave i slike saker er å ta bakmennene, slik at ofrene selv slipper å stå frem når sakene havner i retten. Jeg vil anmode alle i luftfarten som mistenker at de står overfor en kriminell handling som det å smugle mennesker innen land eller over grenser, om å melde fra til politiet. Overlat så til politiet å drive etterforskningen. Det å varsle er ikke noe problem, sier Ny.

Parat Kabinforbund tar sikte på å følge opp temaet på et nytt møte tidlig i 2019.

Parat ber KrF kreve pensjon fra første krone

Én million nordmenn kan miste muligheten for bedre pensjon, dersom KrF ikke tar kravet om pensjonsopptjening fra første krone med inn i regjeringsforhandlingene. Leder i Parat, Vegard Einan, er sterkt uroet av spekulasjoner om at KrF vil droppe dette kravet.

Av Trygve Bergsland

Einan sender en krystallklar oppfordring til KrF og Ropstads forhandlingsdelegasjon om å stå opp for de aller svakeste i pensjonsmarkedet. – Parat forventer at Ropstad og KrF forlanger at Solberg-regjeringen går med på en ordning som sikrer pensjonsopptjening fra første krone, sier han.

Senterpartiet må si i fra

Parats leder er sterkt uroet av et Aftenpostens oppslag, der det spekuleres i om KrF vil droppe prioritering av dette kravet når de nå er i forhandling med regjeringspartiene. – Ap og SV har gjort det helt klart hvor de står. De støtter opp om kravet om pensjonsopptjening fra første krone, men Senterpartiet har vært uklare. Det vil styrke saken om Senterpartiet nå sier

klart fra hvor de står. Slik situasjonen er nå, spres det fra ulike arbeidsgiverhold rykter om at Senterpartiet er skeptiske til pensjonsopptjening fra første krone, sier Einan.

Ryktene om Senterpartiets skepsis til pensjonsopptjening fra første krone, er ifølge Einan knyttet til påståtte økonomiske utfordringer dette vil få for bønder som har stort forbruk av midlertidige ansatte og sesongarbeidere. – Jeg oppfordrer Senterpartiet til å gjøre det klart at partiet i denne saken står opp for prinsippene om likhet og rettferdighet. Om Senterpartiet kommer med slik klargjøring nå straks, vil dette styrke KrFs muligheter til å presse regjeringspartiene til å gi etter, sier Einan..

Leder i Parat, Vegard Einan

Erik Kollerud (i midten), sammen med nestlederne Hans-Erik Skjæggerud og Monica Paulsen. Foto: Siv Bjelland

Ny ledelse i YS

YS-kongressen har valgt Erik Kollerud til ny YS-leder etter Jorunn Berland. Hans-Erik Skjæggerud og Monica A. Paulsen er valgt til henholdsvis 1. og 2. nestleder.

Av Lill Jacqueline Fischer

Tidligere Parat-leder, Hans-Erik Skjæggerud er ny 1. nestleder i YS på heltid.

– Vår ambisjon er å styrke YS som hovedorganisasjon gjennom å utvikle samarbeidet internt i YS på en bedre måte, sier Skjæggerud.

Kollerud sier automatisering, robotisering og kunstig intelligens vil påvirke arbeidsdagen til våre medlemmer.

– Mennesker skal løse nye oppgaver. Da blir det avgjørende at arbeidstakerne settes i stand til å utføre disse, sier den nye YS-lederen.

Utsatt ferie uten lønn

Etter råd fra Infotjenester nekter arbeidsgiver å gi ny ferie med lønn til en ansatt som ble syk i ferien og som ba om ny ferie. Ny ferie ble innvilget, men med trekk i lønn. Parat-advokat mener Infotjenester feilinformerer.

Av Lill Jacqueline Fischer

Infotjenester mener arbeidsgiver ikke skal betale sykepenger fordi den ansatte ikke varslet arbeidsgiver om sykdommen første sykedag. Ifølge Infotjenester får en først sykepenger fra den dagen arbeidsgiver blir varslet om sykefraværet.

Infotjenester driver blant annet med rådgivning innenfor arbeidslivsspørsmål. Om lag 10 000 arbeidsgivere benytter seg av Infotjenester og de har om lag 45 000 henvendelser i året.

Ferielovens bestemmelser om at en har rett til ny ferie dersom en er syk i ferien, gjelder ifølge Infotjenester kun rett til feriefritid.

Parats advokat, Andreas Moen, mener Infotjenester tar feil.

– For å få utsatt ferie må arbeidstaker både ha gyldig legeerklæring og melde så fort arbeidet er gjenopptatt, sier Moen.

Parat-advokaten sier at det i den gamle folketrygdloven, som gjaldt fram til 1997, sto klart at man hadde rett til sykepenger ved utsatt ferie, og at meldeplikten var knyttet til fravær fra arbeid. Og i forarbeidene til ferieloven er det også forutsatt at en arbeidstaker som lovlig utsetter ferie også har krav på sykepenger.

– For at retten til å kreve utsatt ferie skal ha noen realitet, må jo arbeidstakeren sikres en økonomisk kompensasjon, sier Moen og legger til at det i rundskrivet til NAV står tydelig at arbeidsgiverperioden for sykepenger gjelder fra den dagen ferien blir utsatt.

Infotjenester er uenige og mener de ikke feilinformerer. Les mer på parat24.com.

Konsekvensene av Norwegian-saken i Høyesterett

Leder i Parat, Vegard Einan, redegjorde under YS-konferansen for hvilke konsekvenser Norwegian-saken vil kunne få for norske arbeidstakere. Uansett utfall av saken, mener Einan dommen vil være avgjørende for hele norsk arbeidsliv.

Av Trygve Bergsland

Høyesteretts har behandlet saken om hvem som har det reelle arbeidsgiveransvaret for piloter og kabinansatte i Norwegian Air Shuttle ASA.

– Ansatte, uansett bransje, er avhengig av reell innflytelse og rettigheter der verdiskapningen skjer og der de kan være med på å påvirke egen arbeidssituasjon. Dette er ikke mulig i et bemanningsselskap slik selskapet i dag er organisert, sier Einan.

Høyesterett kan avgjøre uten innblanding fra Stortinget

Han sier rettigheter ansatte har knyttet til lov- og avtaleverk er mindre verdt i et bemanningsselskap, så lenge morselskapet i realiteten har full kontroll og styring.

– Vi mener dagens lovverk er bra nok og at vi derfor vil vinne frem med saken i Høyesterett. Dersom Høyesterett mot formodning er uenige med oss må vi gå til Stortinget for å endre, eller klargjøre lovverket, sier Einan.

I en påfølgende debatt under YS-konferansen mellom Arild Grande (Ap) og Heidi Nordby Lunde (H) er de begge enige om at dette er noe Stortinget må ta stilling til dersom Parat ikke når frem i Høyesterett.

– Jeg er samtidig avventende til et eventuelt forslag fra Arbeiderpartiet i Stortinget. Problemet er at Grande og Arbeiderpartiet ofte går for langt, og ikke foretar grundige nok utredninger før forslagene legges frem for Stortinget, sier Nordby Lunde.

Grande mener imidlertid Høyre systematisk går i mot alle forslag fra Arbeiderpartiet i saker som gjelder forbedring av norsk arbeidsliv og han bruker Aleris-saken som eksempel.

– Jeg er helt enig i at det er uansvarlig av Aleris å ansette på individuelle kontrakter som selvstendig næringsdrivende. Problemet i Stortinget oppstår når Arbeiderpartiets forslag går for langt i å legge hindringer i veien for arbeidsgivers rettigheter, sier Nordby Lunde.

Arild Grande (Ap) og Heidi Nordby Lunde (H) i heftig diskusjon under YS-konferansen. Foto: Trygve Bergsland.

Helle Mellingsen vil ha en nasjonal sertifiseringsordning. Foto: Liv Hilde Hansen, YS

Stemplet og godkjent som likestilt

Det måtte en dame fra Drammen til for å få satt arbeidet med likestilling og mangfold i system på Sørlandet. Helle Mellingsen (39) har vært prosjektansvarlig for prosjektet Likestilt arbeidsliv og som i år ble tildelt YS-likestillingspris 2018.

Av Lill Jacqueline Fischer

Prosjektet har utarbeidet en sertifiseringsordning for likestilling og mangfold i arbeidslivet.

–Det er utrolig gøy å få prisen, det er stas å få anerkjennelse for den jobben vi gjør, sier en smilende Helle Mellingsen.

Landsdelen dårlig på likestilling

Sørlandet skårer lavt på Statistisk sentralbyrås nøkkeltall for likestilling. Dette mener Mellingsen kan forklares dels med at det er en konservativ region hvor konservativ kristendom står sterkt, og dels med at det er område med mye tungindustri.

–Vi hadde en innmari god ide, og har fått bevilget midler til prosjektet over statsbudsjettet i to år. I tillegg til fylkeskommunale midler, sier Mellingsen.

Sertifisering

Likestilt arbeidsliv er pilotprosjekt som har etablert en sertifiseringsordning for likestilte virksomheter. Prosjektet er et samarbeidsprosjekt mellom Vest-Agder Fylkeskommune, Aust-Agder Fylkeskommune, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og Næringsforeningen i Kristiansandsregionen. De første 15 virksomhetene ble sertifisert 5. juni 2018.

Hensikten med sertifiseringsordningen er å stimulere til planmessig og langsiktig arbeid med likestilling og mangfold i virksomhetene. Ordningen angir noen generelle målsetninger, men virksomhetene må selv konkretisere hvordan målene skal oppnås.

Lønnsvekst og nye arbeidsplasser i USA

250 000 nye arbeidsplasser er skapt i USA, og lønnsveksten er den kraftigste på nesten ti år. Det viser nye tall som er lagt frem av det amerikanske arbeidsdepartementet.

Samtidig viser departementets tall at arbeidsledigheten ligger stabilt på 3,5 prosent, som er det laveste nivået på 50 år. Gjennomsnittslønna i tredje kvartal anslås å ha vært 3,1 prosent høyere enn i samme periode i fjor. @NTB

Google-protest mot seksuell trakassering

Hundrevis av Google-ansatte la i høst ned arbeidet i protest mot selskapets håndtering av seksuell trakassering. Deltakerne i protesten mener Google-ledere som er blitt anklaget for seksuell trakassering, har fått altfor mild behandling.

Googles toppsjef Sundar Pichai opplyste nylig at 48 ansatte i selskapet har fått sparken som følge av seksuell trakassering de siste to årene – uten at de mottok sluttpakker. @NTB

Polske høyesterettsdommere tilbake på jobb etter EU-dom

Flere av de polske høyesterettsdommerne som tidligere i år ble pensjonert mot sin vilje, har møtt på jobb etter at EU-domstolen slo fast at de må gjeninnsattes. Dommerne måtte gå av da Polen i april innførte en ny lov som senket pensjonsalderen for høyesterettsdommere fra 70 til 65 år.

Det er EU-kommisjonen som har brakt Polens omstridte rettsreformer inn for EU-domstolen i Luxembourg. Kommisjonen mener de er i strid med prinsippet om domstolenes uavhengighet. @NTB

Tyskland må tiltrekke seg arbeidskraft

Den tyske koalisjonsregjeringen vil lette på innvandringsloven for å tiltrekke seg utenlandsk arbeidskraft. Blant forslagene er å gi godt tilpassede migranter som har kommet seg ulovlig inn i landet, en mulighet til opphold.

Arbeidskraft fra EUs 500 millioner mennesker er ikke tilstrekkelig for å holde tysk økonomi i gang, bemerket koalisjonen. @NTB

EU til Ryanair: Dette er ikke en jungel

EU-kommisjonen gjør det klart at også Ryanair må følge reglene i arbeidslivet. Ryanairs administrerende direktør Michael O'Leary får en kraftig irettesettelse fra EUs arbeidskommisær Marianne Thyssen.

– Jeg er ikke mot Ryanair eller mot lavprisselskapenes forretningsmodell. Men med stor suksess følger stort ansvar. Det indre marked er ikke en jungel. Det har klare regler, sier Thyssen i en pressemelding.

Ansatte skal slippe å måtte forhandle om respekt for EUs lover og regler, understreker EU-kommisæreren. @NTB

Informasjon til Parat-medlemmer under 35 år

Tilbakemeldinger fra medlemmer viser at det er en del usikkerhet rundt Parat UNG. Vi ønsker derfor å presisere og synliggjøre at alle medlemmer i Parat under 35 år automatisk er en del av Parat UNG. Dette gjelder også medlemmer i Parats underorganisasjoner som for eksempel ThsF, Parat Media, Parat forsvar og Farmasiforbundet.

Av: Ina Hansen, nestleder i Parat UNG

Hva er Parat UNG, og hvorfor har vi egne tillitsvalgte?

Parat ønsker å synliggjøre unge og vil at de skal høres i arbeidslivet. Parat UNG har derfor eget styre, egne regionkontakter og egne delegater på Parats landsmøte. Lederen i Parat UNG-styret er også en del av hovedstyret i Parat. I tillegg har regionkontaktene egne plasser i Parats fem regionutvalg, og delegatene har talerett på landsmøtet. På denne måten er vi unge med på å påvirke og blir hørt.

Styret i Parat UNG:

Ansvar	Navn	E-post
Leder	Idar Gundersen	idar.gundersen@outlook.com
Nestleder	Ina Maria Hansen	ina.hansen@live.no
Styremedlem og økonomiansvarlig	Ann Charlotte Hærum Egge	charlottehaerum@gmail.com
Styremedlem og regionkoordinator	Dennis Scott	dennis.scott991@gmail.com
Styremedlem og PR-ansvarlig	Remi Frog	remi.frog@gmail.com
Vara	Kari Nestaas	paratungvest@gmail.com

Et av medlemmene i styret er også en del av YS Ung-nettverket.

Regionkontaktene:

Region	Navn	E-post
Nord	Terje Roland	terje.grytdal.roland@domstol.no
Sør	Abishek Banstola	abishekbastola@gmail.com
Øst	Gry Haakenstad	paratungost@gmail.com
Vest	Kari Nestaas	paratungvest@gmail.com
Midt	Camilla B. Tiller	camilla.tiller@gmail.com

Regionkontaktens arbeid

Regionkontaktene er med på regionmøter og arbeid knyttet til samme, de sender også innspill og tilbakemeldinger til hovedstyrets arbeid.

Regionkontaktene arrangerer i tillegg aktiviteter og treff i hver region for medlemmer under 35 år. Her prioriteres nettverksbygging, synliggjøring av Parat UNGs arbeid og å engasjere medlemmene.

Treffene er gratis, uformelle og åpne for alle Parats medlemmer under 35 år, eller alle som er nysgjerrige på et medlemskap i Parat. Invitasjonene blir sendt ut på e-post, og du kan melde deg på direkte til regionkontakten eller gjennom parat.com.

Parat UNG i media

Vi som tillitsvalgte jobber daglig med å holde oss oppdaterte og synlige i media, der vi har valgt å satse på Facebook-siden vår Parat UNG. Her deler vi interessante artikler, innlegg og lar medlemmene bli bedre kjent med oss.

Parat UNG-samling

Hvert år arrangerer vi UNG-samling, noe som er årets høydepunkt for Parat UNGs medlemmer. Her blir det holdt årsmøte, aktuelle foredrag, nettverksbygging og en rekke andre aktiviteter. Det er plass til 50 deltakere på samlingene som er gratis for deltakerne.

De siste årene har vi hatt samlinger i Røros, Voss, Lofoten, Stavanger, Kristiansand og Molde. Se gjerne videoer og bilder på Facebook-siden vår og, ikke minst, meld deg på neste samling for en uforglemmelig opplevelse.

Ta gjerne kontakt med din regionkontakt eller en av medlemmene i styret. Vi setter stor pris på innspill til aktiviteter, politisk arbeid og alle andre henvendelser. ■

Vegard Einan er valgt som ny leder i Parat, og Unn Kristin Olsen er valgt som ny nestleder. Foto: Trygve Bergsland/Parat.

Under Parats landsmøte i Bergen ble Vegard Einan valgt som ny leder og Unn Kristin Olsen valgt som ny nestleder. Einan rykker dermed opp og tar over etter Hans-Erik Skjæggerud, som har ledet Parat de siste ti årene.

Av Trygve Bergsland

Leder i Parat, Vegard Einan (41), er samboer og har to barn. I dag har de bosatt seg på Jessheim i Akershus, men Einan kommer opprinnelig fra Sørvær i Finnmark. Han har bakgrunn som kabinansatt og tillitsvalgt i SAS, i tillegg studerer han til en master of management på BI.

Nestleder i Parat, Unn Kristin Olsen (46), har to barn på 26 og 20 år. Olsen bor og kommer fra Bergen og er utdannet økonom. Hun jobber i politiet, hovedsakelig innenfor sivil rettspleie. Olsen har hatt en rekke tillitsverv sentralt, lokalt og på regionalt nivå

i Parat. De siste seks årene har Unn Kristin Olsen vært leder av Parat i politiet.

Nytt hovedstyre i Parat

I tillegg til Vegard Einan og Unn Kristin Olsen vil Parats hovedstyre i den kommende treårsperioden bestå av:

Anneli Nyberg
Jannike Hanssen
Emma Pettersen
Johan Hovde
Ragnar Christiansen
Idar Gundersen (Parat Ung)
Thomas Lilloe (ansattrepresentant)
Annbjørg Nærdal (ansattrepresentant)

Det er også valgt varamedlemmer i følgende rekkefølge:

1. Paal Herman Seivaag
2. Hilde Margrethe Bjørklund
3. Ronny Kjønso
4. Arvydas Dragonas

Vararepresentant til Parat UNG er Ina Marie Hansen.

Ansattes vararepresentanter er følgende:

1. vara, Marianne Hårtveit
2. vara, Isabelle Holtsmark

Krav om pensjon fra første krone

Parats leder, Vegard Einan, sier pensjon er utsatt lønn.

– Det vil være helt utenkelig å kreve at du skal tjene minst 100 000 kroner før du får utbetalt lønn. I dag er det slik i private virksomheter at man må tjene 96 000 kroner før man får pensjonsopptjening, sier Einan.

Han sier dette er dramatisk for dem som tjener minst og dem med korte kontrakter. – Dette er tema i forhandlingene mellom Krf og regjeringspartiene. Det er derfor viktig at Parats landsmøte gir Krf en tydelig beskjed om at dette er et tema som har stor og avgjørende betydning for mange norske arbeidstakere, sier Einan som fikk hele landsmøtet med seg.

Landsmøtet avviste EØS-kritisk forslag

Under arbeids- og samfunnspolitisk debatt ble det fremmet et forslag om å vurdere en annen tilknytning til EU enn den Norge i dag har gjennom EØS-avtalen. Forslaget ble imidlertid nedstemt med 134 mot 24 stemmer.

Tidligere forbundsleder, Hans-Erik Skjæggerud, advarte mot forslaget, men sier at ulike sider ved EØS er et tema som organisasjonen bør følge opp i tiden fremover.

Forsvars veteraner som en ressurs

Leder for Parat forsvar, Johan Hovde, sier det norske samfunnet og arbeidslivet i større grad må anerkjenne veteranenes kompetanse, noe han fikk landsmøtet med på. – For oss som en ny underorganisasjon i Parat er det viktig å løfte frem denne gruppen som vi finner overalt i arbeidslivet. Når landsmøtet i Parat nå så tydelig anerkjenner veteranene og deres innsats og kompetanse, varmer dette et forsvarshjerte, sier Hovde.

På initiativ fra Parat forsvar vedtok landsmøtet følgende uttalelse:

Norge har lang tradisjon for å delta i internasjonale operasjoner. Gjennom flere tiår har Forsvaret sendt personell ut i oppdrag i fredens tjeneste. Siden andre verdenskrig har 100 000 norske kvinner og menn deltatt i internasjonale operasjoner.

(...) Mange veteraner opplever at deres kompetanse dessverre ikke blir verdsatt eller forstått av arbeidsgivere når de søker arbeid etter endt tjeneste. Dette er i første rekke et problem for veteranen selv, men kan også bli en samfunnsutfordring dersom vi som storsamfunn ikke nyttiggjør oss av den kompetansen og arbeidskraften veteranene representerer.

Den kompetanse veteraner opparbeider seg er verdifull i arbeidslivet, og arbeidsgivere må i større grad anerkjenne og respektere det kompetansemangfoldet veteranene tilfører arbeidsplassen. Parat vil aktivt jobbe for å løfte frem veteranene og deres interesser i aktuelle fora.

Leder for Parat forsvar, Johan Hovde. Foto: Trygve Bergsland.

God hverdagsledelse

Leder i Norges Politilederlag, Geir Krogh, fikk med seg landsmøtet der det ble besluttet at Parat skal jobbe for talentutvikling, rekruttering og videreutvikling av ledere på alle nivå og fagområder.

– Det er mange ledermedlemmer i Parats medlemsgrupper. Det er derfor viktig at Parat er opptatt av ledelse og ledes lønns- og arbeidsvilkår. Vi må vise at Parat tar ledes utfordringer på alvor, og at dette er den rette fagorganisasjonen for ledere på alle nivå og fagområder, sier Krogh.

Leder i Norges Politilederlag, Geir Krogh. Foto: Trygve Bergsland.

Mer målrettet effektivisering av det offentlige

Tillitsvalgt på Universitetet i Stavanger, Sara Nustad Mauland, fikk landsmøtet med på å kreve at Stortinget vedtar budsjetter som sikrer effektiv og målrettet effektivisering av offentlig sektor – samtidig som sektoren kan ivareta sine lovpålagte oppgaver.

– Universitetet i Stavanger fikk, som en del av krisepakken for vestlandsregionen, flere studieplasser. Samtidig ble vi pålagt akkurat de samme kuttene som resten av offentlig sektor.

Det er å gi med den ene hånden og ta med den andre, sier Mauland.

Parats landsmøte mener de generelle kuttene gjør det vanskelig å iverksette større omstillingsprosesser som krever store investeringer i dag, men som kan generere bedre og mer kostnadseffektive offentlige tjenester i fremtiden.

Tillitsvalgt på Universitetet i Stavanger, Sara Nustad. Foto: Trygve Bergsland.

Språkutfordringer i olje- og gasssektoren

Manglende språkkunnskaper skaper store utfordringer i norsk olje- og gasssektor. Parats landsmøte sluttet seg til en resolusjon fra bedriftsklubben i Isonor Industrier og mener det må sikres god kommunikasjon på arbeidsplassen.

– En forutsetning for god kommunikasjon er at alle arbeidstakere kommuniserer med samme språk. Arbeidsspråket på norsk olje- og gasssektor, samt landanlegg, må være norsk, med engelsk som alternativ, heter det i grunnlaget for landsmøtevedtaket.

Sunnere mat på jobb

Ina Marie Hansen fra Parat Ung fikk med seg landsmøtet på en oppfordring til å gå i dialog med arbeidsgiver for at ansatte skal få et sunt alternativ når de jobber overtid.

– Vi vil også at Parat vurderer å arrangere kurs i kosthold og riktig ernæring for tillitsvalgte og medlemmer. Det handler ikke om å holde seg slank, det handler om å fylle riktig drivstoff på tanken, for et jevnere blodsukker gjennom arbeidsdagen, noe som vil kunne føre til mer effektivt arbeid, sier Hansen.

Bang-Johansen utnevnt til æresmedlem i Parat

Leder av Tannhelsesekretærenes Forbund (ThsF), Gerd Bang-Johansen, er utnevnt som æresmedlem i Parat. Parats tidligere leder, Hans-Erik Skjæggerud, overleverte æresbevisning og gullnålen.

Skjæggerud sier det var urettferdighet som fikk Bang-Johansen til å engasjere seg.

– Som tannhelsesekretær hos skoletannlegen ble hun trukket 14,8 prosent i lønn på grunn av sommerferieukene, sier han.

Under Bang-Johansens ledelse har tannhelsesekretærer blitt invitert til å skrive lærebøker for fremtidens tannhelsesekretærer.

– Hun er også Parats ansikt utad i kommunesektoren. Hun fronter utdanning og at det skal lønne seg økonomisk med utdanning, sier Skjæggerud.

Gerd Bang-Johansen og Hans-Erik Skjæggerud. Foto: Trygve Bergsland.

For mange er nok Gerd Bang Johansen mest kjent for sitt arbeid med kvikksølv sakene knyttet til yrkesskadeerstatning, Norges forbud mot kvikksølv og kvikksølvforbindelser. Senere også forbud mot å produsere, importere, omsette og bruke fem kvikksølvforbindelser i EU.

– Gerd Bang-Johansen har møtt i den amerikanske kongressen, deltatt på internasjonale faglige tannlegekongresser og inspirert tannhelsesekretærer i andre land til å ta kampen mot kvikksølv, sier Skjæggerud.

Skjæggerud utnevnt til æresmedlem

Avgått Parat-leder, Hans-Erik Skjæggerud, er utnevnt som æresmedlem i Parat. Vegard Einan delte ut gullnålen og æresbevisningen.

– Skjæggerud er en person mange av oss setter stor pris på. Parat har hatt en medlemsvekst på 45 prosent i hans lederperiode. Parat er en organisasjon som ofte ligger øverst på statistikken over saker i media, og vi lyttes til både på Stortinget og i regjeringskontorene, sier Einan.

Han sier det er mange som skal ha æren for at vi er der vi er i dag.

– Vi er et forbund som fremhever god ledelse og takker og roser nå vår egen leder gjennom de siste ti årene, sier Einan.

Hans-Erik Skjæggerud og Vegard Einan. Foto: Trygve Bergsland.

Kurs i 2019

Parat har omlag 2200 tillitsvalgte og har et omfattende kurstilbud. Målet med kursene er å bistå alle våre tillitsvalgte slik at alle er i stand til å løse viktige oppgaver for medlemmene, samlet og hver for seg.

Av: Lill Fischer

De aller fleste avgjørelser som har betydning for medlemmenes lønns- og arbeidsvilkår, tas i den enkelte bedrift. Det er et mål at flest mulig beslutninger skal tas på et lavest mulig nivå, slik ansatte og tillitsvalgtes medbestemmelse er nedfelt både i lov- og avtaleverket.

Ny grunnopplæring i Parat

Fra og med 2019 er ny modell for grunnopplæring i Parat gradvis innført. Opplæringen som tilbys alle nye tillitsvalgte, skal gi grunnleggende kunnskaper og verktøy for å fylle rollen på en god måte.

Tove Løhne er opplæringsansvarlig i Parat og leder arbeidet med å utvikle den nye kursmodellen.

– Vårt mål er at alle nye tillitsvalgte skal gjennomgå alle tre grunnkursene i løpet av det første året, sier Tove Løhne.

Grunnkurs 1 tar for seg rollen som tillitsvalgt og arrangeres av regionkontorene fra og med 2019. Her samles tillitsvalgte fra alle bransjer og sektorer. På Grunnkurs 2 og 3 er det tillitsvalgtrollen, i tillegg til lov- og avtaleverket som er tema. Disse kursene holdes sektorvis og samler tillitsvalgte fra hele landet.

Grunnkurs 2 og 3 vil fases inn i løpet av 2019, men som tillitsvalgt skal du melde deg på Trinn3 som tidligere. Det kan da hende at du kommer på Grunnkurs 2 og 3.

Utdanningsansvarlig i Parat, Tove Løhne. Foto: Lill Fischer.

Aktive kursdeltakere

I den nye grunnopplæringen er det lagt vekt på aktivisering, samarbeid og refleksjon. Omfanget av tradisjonelle forelesninger er begrenset, og hovedvekten er lagt på løsning av oppgaver i grupper. Mange av oppgavene har ingen klar fasit. – Kursdeltakerne må i tillegg til å benytte lov- og avtaleverk i stor grad bruke eget skjønn og tolkningsevne når oppgavene skal løses, sier Løhne.

Hun mener en slik tilnærming vil gi bedre og tryggere tillitsvalgte.

– Tillitsvalgtes oppgaver på arbeidsplassen har sjelden enkle svar, de krever tolkning, skjønn og refleksjon. Ofte kreves det en solid porsjon sunn fornuft, og da er det viktig at de tillitsvalgte har tro på egne evner, sier Løhne.

I oktober og november ble de første Grunnkurs 1 etter den nye modellen arrangert.

– Ut fra tilbakemeldingene ser det ut som om vi har truffet godt. Mange påpeker at de lærer mer ved å jobbe selv enn ved å høre på forelesninger, sier Løhne.

Hun forteller at en av deltakerne kom bort til henne og sa at han egentlig hadde tenkt å inntra «kursposisjonen», sette seg ned med armene i kors og høre på mens han slappet av.

– Det fikk han ikke til på dette kurset, ler Løhne, på dette kurset kreves det aktivitet. ■

Les mer om kurs på side 31. >>>

Kurs og konferanser for tillitsvalgte 2019

Januar

Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø
31	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31	1	2	3

- 14.–17. januar Nettverksrelasjoner og påvirkningsprosesser 10 studiepoeng, Scandic Victoria, Oslo
- 16.–18. januar Grunnkurs 1* region øst og sør, Olavsgaard
- 28.–30. januar Forhandlingsteknikk privat sektor og spekter, Sanner
- 30. januar–1. februar Konflikt håndtering - kommunikasjon og juss., Sanner

Februar

Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø
28	29	30	31	1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	1	2	3

- 4.–6. februar Grunnkurs 1* region midt og nord, Scandic Solsiden, Trondheim
- 4.–6. februar Forhandlingsteknikk stat, Olavsgaard
- 11.–13. februar Presentasjonsteknikk og kommunikasjon, Olavsgaard
- 28. februar–1. mars Parat- og Tariffkonferansen, Quality Airport Hotel

Mars

Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø
25	26	27	28	1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

- 6. mars Ansettelsesråd stat, Park Inn
- 11.–13. mars Trinn3 stat, Olavsgaard
- 12.–14. mars Grunnkurs 1* region vest, Quality Hotel Edvard Grieg
- 18.–20. mars Grunnkurs 1* region øst og sør, Olavsgaard
- 20.–21. mars Thsf sentral- og landsstyremøte
- 25.–27. mars Forhandlingsteknikk for stat, Sanner

April

Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	1	2	3	4	5

- 1.–3 april Forhandlingsteknikk+lokale forhandlinger KS/Virke-Huk og Spekter helse, Olavsgaard

Mai

Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø
29	30	1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31	1	2

- 7.–9. mai Trinn3 privat og spekter, Olavsgaard
- 13.–15. mai Konflikt håndtering - kommunikasjon og juss., Sanner
- 21.–23. mai Trinn3 stat, Olavsgaard
- 22.–23. mai Parat Forsvar Kongress, Park Inn Gardermoen
- 22.–24. mai Grunnkurs 1* region øst og sør, Olavsgaard
- 27.–28. mai Retorikk, Olavsgaard

Juni

Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø
27	28	29	30	31	1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

- 5.–6. juni Parat-stat-konferansen, Quality Airport Hotel

* erstatter trinn1-2

■ Deltidsstudier for tillitsvalgte

■ Fordypningskurs

■ Grunnopplæring

■ Konferanser

Kurs og konferanser for tillitsvalgte 2019

Juli

Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31	1	2	3	4

August

Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø
29	30	31	1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	1

- 28.–30. august Grunnkurs 1* region øst og sør, Olavsgaard
- 28. august Temadag lokale forhandlinger i privat sektor, Parat sine lokaler
- 28.–30. august Presentasjonsteknikk og kommunikasjon, Sanner

September

Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø
26	27	28	29	30	31	1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	1	2	3	4	5	6

- 2.–5. september Tariffavtaler og lønnsdannelse 10 studiepoeng, Scandic Victoria, Oslo
- 4.–6. september Grunnkurs 1* region nord og midt, Clarion Hotel The Edge, Tromsø
- 5.–6. september Parat lederkonferanse, Scandic Oslo Airport
- 10.–11. september Regionmøte Sør
- 12. september Ansettelsesråd stat, Park Inn
- 16.–17. september Regionmøte Midt, Trondheim

Oktober

Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø
30	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31	1	2	3

- 18.–19. september Regionmøte Vest, Bergen
- 23.–24. september Regionmøte Øst, Oslo
- 25.–26. september Regionmøte Nord, Tromsø
- 9.–11. oktober Grunnkurs 1* region øst og sør, Tønsberg klubben
- 21.–23. oktober Konflikthåndtering, kommunikasjon og juss, Sanner
- 23.–25. oktober Grunnkurs 1* region region vest, Quality Hotel Edvard Grieg
- 29.–31. oktober Trinn3 KS, Virke-Huk og spekter helse, Olavsgaard

November

Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø
28	29	30	31	1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	1

- 4.–5. november Arbeidsgivers styringsrett, omstilling og nedbemanning - stat, Scandic Lillestrøm
- 7. november Parat Luftfartskonferanse, Quality Airport Hotel
- 11.–12. november Arbeidsgivers styringsrett, omstilling, permittering og nedbemanning - privat, Olavsgaard
- 20.–22. november Grunnkurs 1* region nord og midt, Scandic Solsiden, Trondheim
- 25.–27. november Trinn3 privat og spekter, Olavsgaard

Desember

Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø
25	26	27	28	29	30	1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31	1	2	3	4	5

- 25.–27. november Trinn3 stat, Olavsgaard
- 28.–29. november Retorikk, Olavsgaard
- 2.–4. desember Grunnkurs 1* region øst og sør, Olavsgaard
- 4.–5. desember Arbeidstid privat sektor, Olavsgaard

* erstatter trinn1-2

■ Deltidsstudier for tillitsvalgte

■ Fordypningskurs

■ Grunnopplæring

■ Konferanser

Øvrig kurs informasjon

Fordypningskurs

I tillegg til grunnopplæringen har Parat fordypningskurs innenfor de områdene som er viktig for vervet som tillitsvalgt på arbeidsplassen. Eksempler på dette er forhandlingsteknikk, lønnsforhandlinger, konfliktløsning, tale- og presentasjonsteknikk, retorikk, omstillinger og nedbemanning og arbeidstidsordninger.

– For å delta på fordypningskursene må de tillitsvalgte først ha gjennomgått grunnopplæringen eller ha tilsvarende kompetanse, sier Løhne.

Deltidsstudier

I samarbeid med Universitetet i Sørøst-Norge arrangeres deltidsstudier som gir studiepoeng, og som består av én eller to samlinger, en obligatorisk oppgave og hjemmeeksamen. Tillitsvalgte kan ta inntil ett deltidsstudium hvert kalenderår. Våren 2019 arrangeres kurset «Nettverksrelasjoner og påvirkningsprosesser» og til høsten «Tariffavtaler og lønnsdannelse».

Nye websider

I løpet av høsten har «Parat kompetanse» blitt synlig på parat.com. Målet med endringen er å gjøre det lettere å finne frem på websidene.

Påmelding

Parat sender ut kursinvitasjon elleve uker før kursstart til tillitsvalgte som er i målgruppen for kurset.

Du må logge deg inn på «Min side» for å kunne melde deg på kurs. Her finner du også oversikt over hvilke kurs og konferanser du har deltatt på tidligere, og bekreftelse på nye kurs. Trenger du hjelp, tar du kontakt på e-post til medlem@parat.com.

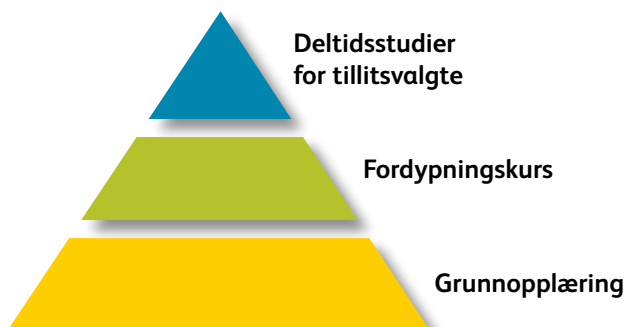
Har du spørsmål til kursene, send e-post til:

kurs@parat.com, eller ring Parat på telefon 21 01 36 00.

Du kan også ta direkte kontakt med kursansvarlige:

- Hege Thorud, 924 49 819
- Monica Bjørlo, 930 40 952

Kurspyramiden for tillitsvalgte i Parat

Møte med Stortingets lysmester

Mens politikerne nyter all oppmerksomhet rundt det politiske spillet som pågår i stortingsal og vandrehall, jobber flere hundre ansatte i kulissene. Bli med Paratmagasinet på besøk til de stortingsansatte.

Av: Sverre Vidar Bjørnholt. Foto: Gorm K. Gaare

” Mine kolleger er
nærmest som familie-
medlemmer å regne.

Mellom 40 000 og 60 000 lyspærer må passes på rundt om i Stortinget. Driftstekniker Kok Wei Hung trives godt med oppgaven. Foto: Gorm K. Gaare.

Når stortingsrepresentantene reiser hjem på sommerferie, får Kok Wei Hung det travelt. Det er da lyspærene skal skiftes på Stortinget. Og de skiftes ut etter et nøye planlagt system. Noen skiftes etter et år, andre etter to og noen hvert tredje år. Han er usikker på om det er 40, 50 eller 60 000 av dem. Mange er det i alle fall, og hver og én har sin historie. For han merker hver eneste pære.

I stortingssalen, der debattene foregår og som vi kjenner fra utallige TV-sendinger, skifter Kok Wei Hung alle pærene hver eneste sommer. Det er en av rutinene for driftsteknikeren som blant annet er ansvarlig for nettopp de titusenvis av lyspærene rundt om i de mange rommene som utgjør arbeidsplassen Stortinget.

Han var 19 år i 1979 da han kom fra Hong Kong til Norge. Det var eventyrlysten som drev ham hit, og nær familie. Den første jobben var på kinarestaurant, på kjøkkenet.

– Mine venner i Hong Kong forsto ikke at jeg ville ut i verden, og Norge hadde de jo ikke hørt om, sier Hung.

Det var mens han jobbet i forsvaret, at noen fortalte ham om jobben på Stortinget. Den som tipset ham, mente at Hung ville passe aldeles utmerket til jobben som driftstekniker i vaktmesterteamet. Han var kjent for å fikse det meste. Og det har han holdt på med siden 2001. Så han er en skikkelig veteran i Stortingets korridorer.

– Her trives jeg veldig godt. Det er en koselig og god arbeidsplass. Alle hilser på alle. Det er en trygg arbeidsplass og et veldig godt arbeidsmiljø. Mine kolleger er nærmest som familiemedlemmer å regne. Jeg passerer snart 60 år og håper jeg er så heldig at jeg får bli her på huset frem til jeg går av med pensjon, sier han.

Det er ikke bare lypærer han har ansvaret for. Han inngår også i teamet som har ansvaret for arrangementer. Det betyr at når kongehuset er representert, eller det er offisielle besøk fra utlandet på Stortinget, så ruller han ut den røde løperen, sørger for at rett flagg henger på flaggstengene, og at korrekte møbler og annet som hører til det seremonielle, er på stell. Når det er internasjonale politiske møter som blant annet Nordisk råd, så har Kok Wei Hung en finger med i spillet for at arrangementet skal flyte friksjonsfritt.

Arbeidsdagen kan bli ganske lang når parlamentet er på sitt mest hektiske. Han går i et tredelt vaktskjema, hvorav en av vaktene er fleksibel alt etter hva som skjer på Stortinget.

Han føler at det å ha en organisasjon som Parat i ryggen gir ham ekstra trygghet. Og at det er noen som tar vare på ham om noe problematisk skulle skje. For Kok Wei Hung har det i alle år vært en selvfølge å være tilsluttet en arbeidstakerorganisasjon.

Vi forlater driftsteknikeren og hans mange lypærer. Så legger vi ut på en lengre vandring i husets mange korridorer. Vi trenger skikkelig veiviser for å finne frem til Ellen Hjorth Bergli. Hun er referent, altså en av dem som sitter rett under stortingspresidenten når det er møter i stortingsalen. Ellen sørger for at hvert eneste ord som bli sagt der noteres og skrives for historiebøkene. Det er Grunnloven som har bestemt at det skal være slik. Det er 22 referenter ansatt på Stortinget.

Tidligere var det stenografer som gjorde den jobben. Nå noterer referentene og støtter seg ellers til lydfiler og videoopptak fra møtene.

– Stortinget er et spennende sted å jobbe. I min jobb som referent får jeg holde på med det jeg trives best med, språk og det å skrive, sier Ellen.

I gruppen med referenter er hun nesten som fersking å regne med bare seks år i jobben. For her har de fleste lang erfaring. Noen husker fortsatt stenografiens tidsalder.

”Jeg husker at jeg som fersking ble veldig stolt da en statsråd hilste på meg og jeg hilste tilbake.

Hun er glad i å skrive, og Ellen Hjorth Bergli opplever at referentjobben på Stortinget er midt i blinken. Jobben har gitt henne god kunnskap om norske dialekter. Foto: Gorm K. Gaare.

Ellen har i hele sitt voksne liv arbeidet med språk. Først som journalist i Sverige og senere i forlagsbransjen. Nå håper hun at hun får bli på Stortinget så lenge som mulig. Derfor føler hun en trygghet ved å være Parat-medlem.

– Det å skrive er livet mitt, sier hun.

Jobben som referent, sittende i stortingsalen med notatblokken, er utfordrende. Hun sitter der rundt en halv time av gangen. Når hun er tilbake på kontoret, må hun kontrollere notatene opp mot lydfiler og videoopptak. Enkelte ganger kan det være lokale uttrykk og vendinger som gjør at hun rett og slett må spørre den stortingsrepresentanten som har stått på talerstolen.

– Ja, det er svært mange dialekter som blir benyttet, og derfor er det viktig for meg at jeg er hundre prosent sikker på at det som til slutt blir det endelige referatet, er korrekt. I slike situasjoner blir jeg mottatt med munterhet og latter. Ja, representanten tar det med godt humør at jeg spør. De er jo selv interessert i å bli forstått og at det blir korrekt det som blir det historiske referatet. Vi referenter gir oss ikke før vi har løst en språkfloke. Jeg synes det er morsomt når det er utfordrende. Så til sine tider kan det hende at et manus går noen

ganger frem og tilbake mellom representant og referent.

– *Hvordan vil du karakterisere Stortinget som arbeidsplass?*

– Det fine med Stortinget er at alle er på hils med alle. Det er en god tone i huset. Det er en spennende arbeidsplass. For meg som elsker å skrive, så er det et interessant sted å arbeide. Jeg husker at jeg som fersking ble veldig stolt da en statsråd hilste på meg og jeg hilste tilbake. Ja, det er slik det til daglig er i korridorene her.

– *Det kan vel være noen tøffe dager når politikken er på det heteste?*

– Jo da, det kan til sine tider være hektisk her. Normalt er det de to–tre siste ukene før jul når budsjettet skal på plass, og de tre siste ukene i juni, før Stortinget avslutter før sommeren, at det er som travlest. Da skrives det på høytrykk her nede hos oss referentene. Vi må få referatene ferdig så fort som mulig. Personlig synes jeg det er gøy når trykket er intenst, sier hun.

Vi har en avtale i en annen ende av det underjordiske mylderet av korridorer og heiser. Her det myldrer av travle ansatte på vei til og fra kontorer og møterom. De er apparatet som smører vår nasjonalforsam-

ling, slik at i alle fall alt det praktiske går på skinner. Så får politikerne ta seg av sitt.

Veiviser er Parat-leder Jan Hordvik. Som sikkerhetsansatt kjenner han institusjonens krinkler og kroker. Etter en god del skritt er vi fremme. Inne på et møterom venter nestleder Gunn-Anny Lauvnes, hun jobber i innkjøpsavdelingen, men har også halv jobb i foreningen.

– *Stortinget skiller seg fra andre offentlige arbeidsplasser. Forklar?*

– Stortinget skal være uavhengig og er en av de tre statsmaktene i samfunnet som gjør at vi ikke skal være underordnet andre. Men vi har kontrollsystemer som skal se etter at vi følger retningslinjene som lovverket har satt føringer for. Den institusjon som er nærmest oss i form og karakter, er Riksrevisjonen. Så det er naturlig for oss å samarbeide med fagforeningene der.

Stortinget har en spesiell posisjon i tariffområdet. Vi er uavhengig grunnet den særstilling Stortinget har. Dette gjør at Parat Stortinget blir oppfattet som privat. Men vi legger oss så nært statens avtaler som det lar seg gjøre. Så vår tariffavtale er nær tilknyttet den staten har, og vi følger blant annet kurs som er tilrettelagt for staten, sier de to.

Parat er nye på Stortinget. Etter en lengre prosess og mye intern diskusjon ble det enighet om å melde seg inn. Det skjedde fra 1. januar 2018. Stortingets administrasjon er delt opp i 7 avdelinger og 29 seksjoner. Avdelingene er: Konstitusjonell avdeling, Eiendoms-, sikkerhets- og serviceavdeling, Forvaltningsavdeling, Kunnskaps- og dokumentasjonsavdeling, Internasjonal avdeling, IT-avdeling og Kommunikasjonsavdeling. Det er stortingets direktør som leder den administrative virksomheten.

Parat er representert i alle avdelingene. – Vi er så langt blitt særdeles godt mottatt og ivaretatt. Parat har som organisasjon vært der for oss når vi trenger dem, og vi føler at dette har vært et klokt og lykkelig valg. Vår viktigste oppgave er naturligvis å ta vare på det enkelte medlem i foreningen, slik at deres rettigheter er best mulig ivaretatt i alt fra lønnsforhandlinger og personalsaker til at avtaleverket som vi inngår med administrasjonen blir best mulig for alle parter, sier de to.

Begge understreker at samarbeidet med Stortingets administrasjon er godt. De er også opptatt av at ansatte skal trives godt på arbeidsplassen. Et godt tegn på at det stemmer, er den lave turnover som preger stedet. De ansatte liker seg her, og derfor blir de fleste langt lenger på Stortinget enn de fleste stortingsrepresentantene. ■

” *Stortinget har en spesiell posisjon i tariffområdet. Vi er uavhengig grunnet den særstilling Stortinget har.*

De tillitsvalgte for Parat på Stortinget er Jan Hordvik, leder, og Gunn-Anny Lauvnes, nestleder. De samarbeider en del med kollegene i Riksrevisjonen. Foto: Gorm K. Gaare.

Du kan søke om stipend

Parats medlemmer vil ha faglig påfyll og kan søke stipend fra Parat. Nå er det stor økning i antallet som vil ta fagbrev og det er spesielt innen sikkerhetsfaget og salg og service det er mange søknader.

Parat kan i samarbeid med tillitsvalgte sette opp egne kurs for medlemmene på arbeidsplassen. Kursene er nettbasert og leveres av Folkeuniversitetet.

Jobbveiviser

Som medlem i Parat får du nå en unik mulighet til å lære mer om deg selv. I Jobbveiviseren kan du kartlegge dine egenskaper og interesser. Sannsynligvis vil du finne ut at du har kvaliteter som gir deg flere muligheter i arbeidslivet enn du trodde.

«Jobbveiviseren» er et verktøy hvor du svarer på en rekke spørsmål om deg selv. Til slutt sitter du igjen med en unik profil som forteller om dine styrker og hvilke yrker som kan passe for deg. Arbeidslivet og medlemmene i Parat gjennomgår store endringer. Parat tilbyr derfor tjenesten, som er levert av vip24, for å bidra til at du som medlem står bedre rustet i omstillinger og når du skal ta viktige valg for fremtiden. Det kan handle om å bytte jobb, eller søke nye oppgaver i den jobben du har. Jobbveiviseren finner du på parat.com/kompetanse.

Nye web-sider for kompetanse i Parat

På parat.com/kompetanse finner du nå alt stoff som har med kompetanse å gjøre. På denne siden vil du som medlem få tilgang til ulike foredrag om aktuelle tema som for eksempel pensjon, arbeidsglede, mestring og jobbsøking.

Her vil du også finne informasjon om Parats tillitsvalgsopplæring, opplæringsvideoer og mye annet nyttig stoff for medlemmer og tillitsvalgte.

Læring og utvikling i arbeidslivet og på arbeidsplassene

Parats hovedstyre har valgt læring og utvikling i arbeidslivet og på arbeidsplassene som flaggsak for 2019. Bakgrunnen for valget er at det i dagens kompetansesamfunn stilles stadig flere krav til at arbeidstakerne skal tilegne seg ny kompetanse. Gjennom året vil Parat konsentrere seg om den kompetanseutviklingen som finner sted i arbeidslivet. Parat vil blant annet se nærmere på hvilke barrierer og muligheter som finnes for læring og utvikling og se på hvordan man kan skape kultur for læring og utvikling av ansatte på arbeidsplassen.

Bidrag til TV-aksjonen

Årets TV-aksjon var til inntekt for Kirkes Bymisjon og deres arbeid med å skape et varmere og mer inkluderende samfunn. Norge er et samfunn der forskjellene øker. Forskjeller som ikke først og fremst handler om etnisitet eller religion, hvor du kommer fra eller hvem du er. Men om du er innenfor eller utenfor.

Det er mange måter å være utenfor på. Fra å mangle en seng å sove i, til å være utenfor arbeidsliv eller sosiale fellesskap. Dette rammer ikke bare enkeltpersoner, men gir ringvirkninger for hele befolkningen. Parat bidro med 40 000 kroner.

I tillegg til TV-aksjonen har Kirkes Bymisjon delt ut 15 000 oransje skjerfene i hele landet. Foto: Kirkes Bymisjon.

Parats regionutvalg (RU)

RU region Nord (Finnmark, Troms, Nordland):

Leder: Lars Raymond Holm, Luftfartstilsynet

E-post: Lrh@caa.no

Åse Helen Andersen, Apotek 1 Hammerfest

E-post: aasehelande@hotmail.com

Anne-Katrine Thomassen, Brønnøysundregisterne

E-post: akt@brreg.no

Tor-Fredrik Olsen, Finnmark Fylkeskommune

E-post: tor.fredrik.olsen@ffk.no

Per-Christian Størkersen, Nordland Fylkeskommune

E-post: perst@nfk.no

Terje Grytdal Roland, Nord-Troms Tingrett

E-post: terje.grytdal.roland@domstol.no, Ungrepresentant

RU region Midt (Nord- og Sør Trøndelag, Møre og Romsdal):

Leder: Morten Mørch, NTNU Trondheim

E-post: Morten.morch@ntnu.no

Grete Kambuås, BOOTS APOTEK, Trondheim

E-post: Gretkam@online.no

Ronny Johannessen, NAV IT Forretningspartner, Steinkjer

E-post: Ronny.johannessen@nav.no

Randi Lisbeth Falling, Distriktstannklinikken Valldal

E-post: Randi.falling@mrfylke.no

Andreas Sylte, NTNU Ålesund

E-post: Asy@ntnu.no

Camilla Buvarp Tiller, Nord Universitetet Namsos, Ungrepresentant

E-post: camilla.tiller@gmail.com

RU region Øst

(Østfold, Hedmark, Oppland, Oslo og Akershus):

Leder: Hilde Margrete Bjørklund - Cappelen Damm AS

E-post: hilde.bjorklund@cappelendamm.no

Bente Iren Tollefsen Moen - Statens Pensjonskasse

E-post: bente.iren.moen@spk.no

Stein Grindheim - SAS Ground Handling

E-post: stein.grindheim@sas.no

Ronny Kjønso - Asko Øst

E-post: ronny.kjonso@asko.no

Anja P. Ahlstrøm – NIBIO

E-post: Anja.Ahlstrom@nibio.no

Gry Haakenstad, Oslo kommune, Ungrepresentant

E-post: Gry.haak@gmail.com

RU region vest (Rogaland, Hordaland, Sogn og Fjordane):

Leder: Gro Nondal Buvik, Sognekraft AS

E-post: gro.nondal.buvik@sognekraft.no

Odd B. Eide, Sjøfartsdirektoratet

E-post: Odd.Eide@sjofartsdir.no

Hege Solbakken Sæbø, Stavanger Aftenblad AS

E-post: hege.solbakken.saebo@aftenbladet.no

Tommy Sævareid, Hordaland fylkeskommune

E-post: tommy.saevareid@hfk.no

Erik Andreassen, Gate gourmet i Bergen

E-post: eandreassen@gategourmet.com

Kari Nestaas, Indre Hordaland Jordskifterett, Ungrepresentant (Permisjon)

E-post: kari.nestaas@domstol.no

Catrine Almeland, Tannlege Erik Barmann, Ungrepresentant

(fungerende for Kari Nestaas)

E-post: flugik@hotmail.com

RU region Sør

(Aust- og Vest Agder, Telemark, Vestfold og Buskerud):

Leder: Ragnhild Negård - NAV

E-post: ragnhild.negard@nav.no

Nina Ødegård – Høyskolen i Buskerud og Vestfold

E-post: Nina.Odegard@hvb.no

Cecilie Holt, NAV

E-post: cecilie.holt@nav.no

John-Inge Nerland – Fylkesmannen i Buskerud

E-post: fmbujin@fylkesmannen.no

Anne Britt Skomedal, Vitusapotek Elefanten Kristiansand

E-post: annebritt1962@hotmail.com

Abishek Banstola, NAV Porsgrunn, Ungrepresentant

E-post: abishekbastola@gmail.com

Spørsmål til juridisk og forhandlingsavdelingen i Parat

Vi som gir svar i denne utgaven av Parat er:

*Annbjørg Nærdal
Advokat*

*Anders B. Lindstrøm
Leder juridisks avd.
Advokat*

*Grete Dieserud,
Forhandler*

*Kjell Morten Aune,
Forhandler*

*Pia Helene Willanger
Forhandler*

*Thore Eithun Helland
Advokat*

Har du spørsmål til juristene eller til forhandlingsavdelingen, kan du sende spørsmålene til trygve.bergsland@parat.com. Vi hjelper deg som medlem med alle typer problemstillinger knyttet til arbeidsforhold og tolkning av avtaleverket. Du kan også ta kontakt med oss når det er behov for skriftlig og muntlig rådgivning i forbindelse med omorganisering, nedbemanningsprosesser, ferie, arbeidstidsordninger, trygdespørsmål og lignende.

Vaksinertvang

Jeg er sivilt ansatt i forsvaret, hvor jeg har en vanlig kontorjobb. Det har nå kommet et rundskriv fra ledelsen om at alle, både militære og sivilt ansatte, må vaksinere seg mot influensa. Jeg er sjelden syk og har aldri hatt behov for å vaksinere meg mot influensa. Jeg ønsker derfor ikke å vaksinere meg, men er redd for at det anses som ordrenekt dersom jeg sier nei. Hva bør jeg gjøre?

Knut

Svar: Dette er en problemstilling som veldig aktuell for tiden, også blant helsepersonell. Utgangspunktet er at enhver har rett til å bestemme over sin egen kropp. Det vil derfor anses som en krenkelse av individets rett til å bestemme over sin egen kropp dersom arbeidsgiver skulle kunne pålegge ansatte å ta influensavaksine. Dersom arbeidsgiver skal kunne pålegge ansatte å ta influensavaksine, må virksomheten kunne vise til hvilket rettslig grunnlag pålegget bygger på.

Du opplyser at du er sivilt kontoransatt i forsvaret, og jeg kan ikke se at arbeidsgiver kan pålegge deg å ta influensavaksine. Spørsmålet kunne stilt seg annerledes dersom du var militært ansatt og skulle tjenestegjøre i felten, men også i dette tilfellet må pålegget hvile på et rettslig grunnlag.

Annbjørg

Fra fast ansatt til innleid

Jeg jobber som oversetter i bokforlag som har utenlandske eiere. Det går nå rykter om at ledelsen vil si oss opp for deretter å tilby oss kontrakter som selvstendige oppdragstakere. Selskapet vil med andre ord kjøpe oversettelsestjenester fra oss som i dag er fast ansatte. Er dette lovlig?

Eva

Svar: Det er ikke uvanlig at større konsern går frem på denne måten, og vi har særlig sett det innenfor mediebransjen. Det rettslige utgangspunktet er faktisk ganske klart. I arbeidsmiljøloven har lovgiver forsøkt å sterkt begrense arbeidsgivers mulighet til å nettopp si opp arbeidstakere for å så leie dem inn igjen. Dette er gjort ved at oppsigelse kombinert med å leie inn de samme arbeidstakerne ikke er saklig begrunnet «med mindre det er helt nødvendig av hensyn til virksomhetens fortsatte drift».

Det skal med andre ord veldig mye til for at arbeidsgiver skal kunne benytte denne fremgangsmåten. Formålet med bestemmelsen er å hindre at faste ansettelsesforhold erstattes med at arbeidstakere tvinges over i utrygge oppdragstakerforhold.

Anders

Ferie jul- og nyttårsaften

Min arbeidsgiver har i år bestemt at bedriften skal holde stengt på jul- og nyttårsaften. Ansatte har fått beskjed om at vi enten må bruke feriedag eller avspasering disse dagene. Kan arbeidsgiver pålegge oss å bruke feriedag?

Berit

Svar: Utgangspunktet er at arbeidsgiver har styringsrett på ferien, innenfor de grenser loven setter.

Ferieloven har også en bestemmelse som pålegger ansatte å avvikle ferie dersom driften innstilles. Samtidig har ferieloven gitt arbeidstaker rett til å avvikle ferien samlet, slik at det er mulig å oppnå en uke

sammenhengende ferie. Man kan altså ikke pålegges å ta ferie i enkeltdager. Disse to bestemmelsene i ferieloven er delvis i motstrid når driftsstansen bare er på en enkelt dag. Her vil hensynet til arbeidsgivers behov for å stenge gå foran. En arbeidstaker som motsetter seg å bruke enkeltdag, vil derfor kunne bli pålagt å avvikle en hel uke. Et alternativ kan være å få en avtale om å jobbe inn de timene man må ta fri.

Grete

Fri for å hente barn i barnehage

Jeg har tre barn, der ett barn begynner på skolen i høst, ett av barna går i barnehage og det siste barnet er hjemme frem til nyttår. Jeg jobber i en byggevarebutikk. Hvilke rettigheter har jeg til fri for tilvenning i barnehage, skole, foreldremøter og planleggingsdager og lignende?

Kristin

Svar: Dette er forhold som ikke er lovregulert. I private virksomheter som ikke har tariffavtale, er det opp til arbeidsgiver om det skal gis fri i slike tilfeller. Det er vanlig praksis at det gis fri, men da uten betaling, og du må bruke avspasering, feriedager eller godta lønnstrekk for de aktuelle dager eller timene.

I virksomheter med tariffavtale har alle tariffavtaler bestemmelser om korte velferdspremisjoner. Reglene om korte velferdspremisjoner er ikke like i alle tariffavtaler, men i ditt tilfelle er arbeidsgiver organisert i Virke, og på din arbeidsplass er det en tariffavtale, der du har rett til fri med lønn for inntil to dager per barn ved første skoleår og førstegangs tilvenning i barnehagen. I tillegg så har du rett til ytterligere én dag fri med lønn per barn per år. Når det gjelder konferansetimer i grunnskolen, har du rett til fri med lønn for inntil to timer, men husk å varsle arbeidsgiver to uker før dato for konferansetime. Planleggingsdager i barnehage, SFO og barneskole har du rett til fri, men uten lønn. Arbeidsgiver kan nekte deg fri dersom det medfører en vesentlig ulempe for virksomheten.

Kjell Morten

Lokale lønnsforhandlinger

Når er de lokale lønnsforhandlingene i staten ferdig?

Kjetil

Svar: Lønnsforhandlingene skal være sluttført innen 31. oktober 2018. Det betyr at de fleste lokale lønnsforhandlingene nå er ferdige, med unntak av dem som eventuelt har søkt utsettelse av fristen, eller har gått til brudd.

Pia

Pigg- eller vinterdekk

Jeg er en mann som har kjørt svært mye bil hele mitt voksne liv. Jeg har aldri vært borte i trafikkuhell og er nok noe over gjennomsnittet god sjåfør. Derfor har jeg de senere vintrene sluttet med å skifte til vinterdekk. Er jeg allikevel forpliktet etter loven til å kjøre med piggdekk eller vinterdekk?

Lars-Petter

Svar: Det er ikke noe generelt påbud om å skifte dekk. Det er likevel en generell plikt etter vegtrafikkloven til å kjøre hensynsfullt, være aktpågivende og varsom slik at det ikke voldes skade. Dersom du på vinterføre havner i en trafikkulykke med sommerdekk, kan du bli straffet med både bot og fengsel for brudd på vegtrafikkloven. Bilforsikringsselskapet ditt kan nekte utbetaling av erstatning for skade på bil og person. Blir det utbetalinger til andre trafikanter, kan selskapet kreve regress, det vil si at du må tilbakebetale, og det kan bli svært dyrt. Det blir det også om du får direkte erstatningskrav fra andre involverte. Du kan i verste fall bli ruinert.

Husk også at sommerdekkene dine må ha en mønsterdybde på minst tre millimeter i perioden mellom første november og mandagen etter andre påskedag året etter.

Den manglende dekkdybden kan føre til at du i alle tilfeller må skifte dekk. Jeg vil på det sterkeste anbefale deg at du skifter dekk hver høst selv om du er en dyktig bilist.

Thore

SUDOKU

3	4	1	5	7	2			
		2	6	8	3			
6	5	3	8		9			
		4	9	3	1	7		
1	4		7	9		6		
7		9	6					
			3			4		
4	1		7	6	9			
	9	7	5	6	8			

Lett © Bulls

4								7
		6					1	4
		2	4	3	6			
	2		7	1			6	
	3		6		4	1		
	7				3	5	4	
			4		3			
5		3		9		2		
1			7					9

Middels © Bulls

		3	6					
7				9				
		6						
9	3			5				
	4	1					3	
		5		1			8	
			3	5		6	8	
		8		1		5	3	
			4	7				

Vanskelig © Bulls

L	E	T	K	A	R	T	E	N	L	I	Y	A	R	R
G	E	N	M	M	E	M	N	I	Y	Y	V	S	K	U
M	N	I	I	N	I	L	Y	O	G	V	S	K	N	E
R	A	I	R	E	R	F	E	G	S	T	I	L	R	A
E	E	R	L	S	R	L	A	V	G	S	R	N	L	I
E	D	L	K	M	K	S	A	R	G	S	E	G	G	F
T	A	I	L	E	A	O	D	R	G	R	P	R	K	L
I	L	U	S	O	D	S	L	L	P	O	U	R	Å	T
B	B	L	T	S	B	S	K	E	Y	G	N	P	A	K
R	S	R	S	E	Y	L	S	K	B	K	G	A	P	Y
Æ	S	U	S	L	T	L	E	T	I	A	S	L	R	E
L	U	N	D	R	P	T	B	N	Y	T	R	U	R	U
R	M	R	V	S	O	K	E	I	A	R	N	N	E	N
A	S	L	L	K	S	I	L	R	R	K	T	A	K	Y

KRYSS OG TVERS

Finn alle ordene. Ordene kan stå vannrett, loddrett eller diagonalt, og kan ofte stå skrevet baklengs.

- ANTIKKSAMLING
- ELEVGRUPPE
- KANELBOLLE
- KÅRESSON
- LÆRBIT
- LEIRSKOLEBARN
- LYSSIDE
- MARKEDSSTYRT
- MYGGSPRAY
- NYVING
- SMUSSBLAD
- TRAKTE

- URANOGRAFI
- USKYLDSREIN
- UTETTER

Ordplunder

Bokstavene i ordet under har blandet seg litt. Kan du finne fram til riktig ord ved å plassere bokstavene i riktig rekkefølge i de hvite feltene?

Den grå teksten på siden gir deg noen hint. Skjul teksten om du ikke vil ha hjelp.

R T S N E E E T P

FYLL INN ORDET:

--	--	--	--	--	--	--	--	--

NOEN SMÅ HINT

- Ordet starter med bokstaven P
- Et vanlig etternavn
- Navnet er et patronymikon og betyr "sønn av Petter"

PARATS TRENINGSSIDE MED HJERNETRIM

Sender du oss løsningen på alle oppgavene på denne siden, er du med i trekningen av en Elvang Latitude alpaka-pledd av 50 prosent alpakaull, 40 prosent fåreull og 10 prosent mikrofiber. Pleddet er Fair Trade-sertifisert. Målene er 130x200 centimeter (se foto).

Frist for å sende inn løsningen er **1. februar 2019**.

Vi trekker én vinner hver gang. Send løsningen til redaksjonen, enten på e-post til trygve.bergsland@parat.com, eller ordinær post til: Parat, postboks 9029 Grønland, 0133 Oslo. Husk å merke e-posten/konvolutten «Hjernetrim 4/2018». Vinneren av hjernetrim i 3/2018 er Elin Strysse, fra Oslo.

Vi er Parat – og jobber for at du skal få en enda bedre arbeidsdag

Parats landsmøte ble nylig avholdt i Bergen. Om lag 200 tillitsvalgte fra hele landet var samlet i to dager, til det som er Parats øverste beslutningsorgan. Hvert tredje år møtes landsmøtet til vedtak av politikkdokumenter, gjennomgang av siste periodes beretninger og valg.

Det er landsmøtet som peker ut kursen for Parat i årene som kommer. Et av de viktigste vedtakene på årets møte var derfor ny visjon og prinsipper for organisasjonens arbeid og holdning til arbeids- og samfunnslivspolitiske saker. Jeg er ekstra stolt over Parats nye visjon «Vi er Parat – og vi jobber for at du skal få en enda bedre arbeidsdag». Visjonen forteller hvem vi ønsker å være, og hva vi ønsker medlemmene skal oppleve.

I Norge rapporterer de aller fleste, faktisk hele ni av ti arbeidstakere, at de har det bra på jobb. Det må vi som fagforening innrette oss etter og tilpasse oss. Mange forbinder fagforeninger i stor grad med konflikt, noe som bekreftes i undersøkelser Parat og andre har gjort. Vi må få bedre frem de gode historiene og de gode løsningene vi bidrar til, hver dag.

Gjennom vår nye visjon ønsker vi å synliggjøre at vi er en fagforening for alle arbeidstakere, både de som har det bra på jobb, og de som ikke har det fullt så bra. Vi vet at Parat kan bidra til at alle får det litt bedre, enten det dreier seg om kompetansekartlegging, kompetanseheving, etterutdanning eller andre mer tradisjonelle arbeidsmiljø saker.

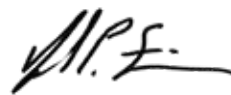
Når behovene til arbeidstakere endres, må også tilbudet fra oss som fagforening følge med i tiden. Den jobben vil vi gå i gang med nå som landsmøtet er over og vedtakene er fattet. Parat må være relevant som fagforening og som leverandør av tjenester og tilbud til medlemmene. Derfor må også vi må følge med i den teknologiske utviklingen. Der er vi allerede i gang, noe jeg håper du som medlem også vil merke etter hvert når du er i kontakt med Parat.

Landsmøtet gjennomførte også valg. Hans-Erik Skjæggerud som har vært forbundsleder i Parat siden 2008, ble i oktober valgt til første nestleder i vår hovedorganisasjon YS, og han gikk derfor av som leder i Parat på landsmøtet i Bergen. Jeg har hatt gleden av å samarbeide med Hans-Erik i ti spennende år for Parat. Da vi ble valgt inn i 2008, var det 27 000 medlemmer i Parat. I 2018 passerer vi 40 000. Det er altså en større og mer profesjonell organisasjon Hans-Erik nå trekker seg tilbake fra. Både Parat og jeg har mye å takke ham for.

Selv går jeg til mitt nye verv som leder i Parat med stor ydmykhet. Jeg er takknemlig for tilliten landsmøtet viste meg, en tillit jeg håper å kunne forvalte på en god måte. Som forbundsleder ser jeg frem til å samarbeide tett med både ansatte og hovedstyret i forbundet. Og til å fortsette å utvikle Parat i tråd med landsmøtets vedtak og prioriteringer, slik at vi kan være et godt fagforbund for de medlemmene vi har, og dem vi skal få i fremtiden.

Vekst og rekruttering av nye medlemmer er nødvendig for å sikre det arbeidslivet vi har, og for å skape en enda bedre arbeidsdag for norske arbeidstakere. Dette kommer derfor til å bli ett av de prioriterte områdene til Parat i kommende periode, der vi både må utvikle nye måter å arbeide på og gjøre oss enda mer attraktive. Fem av ti arbeidstakere velger allerede å organisere seg, men vi må jobbe for å øke antallet, samtidig som flere av de som organiserer seg, velger å gjøre det i Parat.

Jeg er Parat – og jobber for at **du** skal få en enda bedre arbeidsdag!

Vegard Einan
Leder i Parat

Twitter: @vegardeinan

Facebook: Facebook.com/VegardParatYS/

Foto: Trygve Bergsland

Parat med egen kleskolleksjon

Parat har valgt ut et lite utvalg kvalitetsklær. Medlemmer og tillitsvalgte kan bestille klærne i parat.shop.idegroup.no og betaler kun vår innkjøpspris.

Parat betyr at vi alltid står klar, uansett når du trenger hjelp. Et enkelt norsk ord som er tydelig i sitt budskap og som har fått Språkrådets pris for nettopp dette.

Fargen er oransje, som gir varme og som signaliserer glede, bevegelse og nytelse. Oransje virker oppløftende og den jager triste tanker på dør. Oransje stimulerer også til aktivitet, nysgjerrighet og kreativitet.

Skalljakke for vår og sommer. Vind- og vannavvisende i dame og herrestørrelse
555 kroner *

Hettgenser i økologisk bomull, leveres i dame og herrestørrelse
379 kroner *

T-shirt i økologisk bomull, leveres i dame og herrestørrelse
149 kroner *

Liten sekk, 17 liter
185 kroner *

Kabinkoffert 37 liter
Lett og solid koffert med fire hjul
1370 kroner *

* Frakt kommer i tillegg.

For høy rente på boliglånet ditt?

Rekordmange medlemmer har flyttet boliglånet til Gjensidige Bank. Benytter du deg av dine medlemsfordeler, kan du spare mye og du er sikret lav rente over tid.

Finn ut hvor mye du kan spare på gjensidige.no/ysbank

Priseksempel Boliglån Ung inntil 85 % av verdigrunnlag. Eff. rente 2,06 %, 2 mill., o/25 år, totalt: 2.555.206,-. Gjelder for medlemmer mellom 18 og 33 år som bruker banken aktivt. Prisen er per 09.11.2018 for nye lån og kan bli endret.

parat

Gjensidige